

ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยม ในสังคมไทย

เสาวลักษณ์ สุขวิรัช
บรรณาธิการ

สถาบันนโยบายศึกษา
INSTITUTE OF PUBLIC POLICY STUDIES

สนับสนุนโดย

Konrad
-Adenauer-
Stiftung

มูลนิธิแอดนาอูร์ อดเนาส์

ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยม ในสังคมไทย

สรุปสาระสำคัญจากการสัมมนา
เรื่อง “ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับสังคมและการเมืองไทย”
ณ ห้องกมลทิพย์ โรงแรมสยามซิตี กรุงเทพมหานคร
เมื่อ วันศุกร์ที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538
จัดโดย
สถาบันนโยบายศึกษา ร่วมกับ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

เสาวลักษณ์ สุขวิรัช
บรรณาธิการ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคในสังคมไทย. --กรุงเทพฯ :

สถาบันนโยบายศึกษา, 2539.

48 หน้า.

1. สังคมวิทยาการเมือง. 2. ไทย --การเมืองการปกครอง

I. เสาวลักษณ์ สุขวิรัช, บรรณาธิการ. II. สถาบันนโยบายศึกษา. III. ชื่อ
306.2

ISBN 974-89855-7-1

ชื่อเรื่อง	ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในสังคมไทย
บรรณาธิการ	เสาวลักษณ์ สุขวิรัช
ปีที่พิมพ์	ธันวาคม 2539
จำนวนพิมพ์	1,500 เล่ม
เจ้าของ	สถาบันนโยบายศึกษา 99/146 ซอยหมู่บ้านงามวงศ์วาน ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 941-1832-3 โทรสาร 941-1834
ดำเนินการพิมพ์	บริษัท พี. เพรส จำกัด โทร. 331-5107
พิมพ์ที่	บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด
จัดจำหน่ายโดย	ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาลาพระเกี้ยว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พญาไท กรุงเทพฯ 10330 โทร. 218-7000, 218-3980-2, 255-4433 โทรสาร 255-4441 E-mail : cubook@chula.edu http://www.chula.edu/cubook/index.htm
ราคา	25 บาท

คำนำจากสถาบันนโยบายศึกษา

“ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในสังคมไทย” มีที่มาจากการสัมมนาเรื่อง “ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับสังคมและการเมืองไทย” และการทัศนศึกษาสัมมนาสัญจรเรื่องเดียวกัน ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันนโยบายศึกษาและมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ความคิดที่จะจัดการสัมมนาเรื่องภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมกับสังคมและการเมืองไทยเป็นเรื่องสืบเนื่องมาจากโครงการกึ่งทัศนศึกษา-กึ่งสัมมนาสัญจร ที่สถาบันนโยบายศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์จัดขึ้นเพื่อให้ นักวิชาการและข้าราชการจากกรุงเทพฯ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักวิชาการ ข้าราชการ นักธุรกิจ และประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ถึงเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ในการดำเนินงานโครงการกึ่งทัศนศึกษา-กึ่งสัมมนาสัญจรที่นครศรีธรรมราชและการสัมมนาเรื่องภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมกับสังคมและการเมืองไทยนี้ สถาบันนโยบายศึกษาได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ภายใต้การบริหารของ นพ.บัญชา พงษ์พานิช และผศ.เสาวลักษณ์ สุขวิรัช คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็น “คนคอน” โดยกำเนิดและชีวิตจิตใจ อาจารย์เสาวลักษณ์ได้รับอาสาทำหน้าที่ประสานงานเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินงานและรับหน้าที่เป็นบรรณาธิการประมวลสรุปสาระของการสัมมนาให้แก่สถาบันนโยบายศึกษา ทั้งนี้ อาจารย์มิได้มีส่วนรับผิดชอบในความล่าช้าของการผลิตเอกสารฉบับนี้แต่อย่างใด ความล่าช้าประมาณ 1 ปีนี้เกิดจากการลังเลใจที่จะผลิตเอกสารฉบับนี้ หลังจากที่ได้เห็นว่ามีผลงานสาระสำคัญของการสัมมนาไว้เป็นที่น่าพอใจ แต่การเลือกตั้งปีพ.ศ. 2539 ได้จุดกระแสภูมิภาคนิยมขึ้นมาอีก ทำให้สถาบันนโยบายศึกษาตัดสินใจประมวลสาระของการสัมมนาครั้งนี้มาเผยแพร่อีกครั้งหนึ่งในรูปแบบที่กระชับและง่ายต่อความเข้าใจของสาธารณชนทั่วไป ส่วนสาระที่เติมรูปแบบของการสัมมนานั้น มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้เรียบเรียงจัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่ด้วยเช่นกัน

สถาบันนโยบายศึกษาขอขอบพระคุณทุกท่านที่เกี่ยวข้องกับโครงการและการสัมมนาครั้งนี้อีกครั้งหนึ่ง

ปาริชาติ คิวระรักษ์

ผู้อำนวยการสถาบันนโยบายศึกษา

ธันวาคม 2539

About the Book

Regionalism and Localism in Thai Society

By Sawoalux Sukvirach (editor)

This booklet is a byproduct of the seminar “Regionalism, Localism in Thai Society and Politics” organized by the Institute of Public Policy Studies (IPPS) and Walailuk University in late 1995. The seminar was a sequel of the collaborative effort to organize the seminar-study “Nakorn Si Thammarat: Politics and Society” in early 1995. As the seminar was well covered by the press, there was no plan for publication at that time. IPPS decided to publish this booklet—a summary of the seminar—a year later as regionalism loomed larger in electoral politics of the 1996.

This booklet aims to provide insightful understanding of regionalism and localism and the way in which they influence our politics and society and vice versa.

Parichart Siwaraksa

Director

Institute of Public Policy Studies

December 1996

คำนำจากบรรณาธิการ

ภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมไม่เคยเป็นเรื่องล้าสมัยสำหรับสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเลือกตั้งที่มีการชูประเด็นให้คนได้เป็นนายกรัฐมนตรีหรือให้นายกรัฐมนตรีมาจากภาคอีสาน และในช่วงหลังการเลือกตั้งเมื่อมีการเรียกร้องให้จัดสรรโควตารัฐมนตรีตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งยังมีการจัดตั้ง “กลุ่มสะตอ” ของ ส.ส.ภาคใต้ “กลุ่มวาดะห์” ของ ส.ส. จังหวัดภาคใต้ที่เป็นมุสลิม หรือล่าสุด “กลุ่มลมเหนือ” ของ ส.ส.ภาคเหนือ อย่างไรก็ตาม ภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมไม่ได้มีความหมายในทางการเมืองและในมิติทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่ยังมีความหมายและมิติในด้านอื่น ๆ อาทิ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ด้านการจัดการทรัพยากร ฯลฯ การอภิปรายทางวิชาการเรื่องภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมกับผลกระทบทางการเมืองและสังคมจึงเป็นการเปิดมุมมองภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมให้กว้างขวางมากขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ ที่เป็นวิทยากรในการอภิปรายครั้งนี้ ประกอบกับความสนใจและร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างออกรสโดยผู้เข้าร่วมการอภิปราย

เพื่อความกระชับและให้สาระแก่ผู้อ่าน การรายงานผลการอภิปรายในครั้งนี้จะไม่ใช่วิธีการถอดเทปการอภิปรายแบบคำต่อคำ แต่เป็นไปในลักษณะการประมวลคำอภิปรายของวิทยากร พร้อมทั้งคำถามและความคิดเห็นของผู้ฟังแล้วนำเสนอแยกเป็นการอภิปรายในช่วงเช้า และการอภิปรายในช่วงบ่ายของวิทยากรแต่ละท่าน ทั้งนี้ได้พยายามรักษาสาระของภาคอภิปรายไว้ให้มากที่สุด จนบางตอนดูเหมือนจะเป็นภาษาพูดมากกว่าภาษาเขียน ทั้งนี้เพราะมิได้ตัดทอนถ้อยคำอันจะทำให้เกิดปัญหาการตีความได้ ในตอนท้ายของการรายงานผลการอภิปราย ได้เขียนบทสรุป (summary) ของการอภิปรายครั้งนี้ โดยกลั่นกรองแต่เฉพาะเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญของการอภิปรายในครั้งนี้อย่างเข้าใจของดิฉันเอง หากมีความผิดพลาดประการใด จึงขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สุดท้ายขอขอบคุณอาจารย์ปาริชาติ (โชติยะ) ศิวะรักษ์ และสถาบันนโยบายศึกษาที่ได้มอบความไว้วางใจให้ดิฉันถ่ายทอดการอภิปรายในครั้งนี้เป็นข้อเขียนปรากฏสู่สายตาของท่านผู้อ่าน ทั้งขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลและเจ้าหน้าที่พิสูจน์อักษรที่ช่วยให้การจัดทำต้นฉบับสำเร็จลงด้วยดี

ผศ.เสาวลักษณ์ สุวีริช

16 ธันวาคม 2539

ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในสังคมไทย

สถาบันนโยบายศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้จัดให้มีการสัมมนาในหัวข้อ “ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับสังคมและการเมืองไทย” ขึ้น ณ ห้องกลมทิพย์ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๓๘ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ศึกษาท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคม โดยวิเคราะห์ที่มาและอนาคตของปรากฏการณ์นี้จากมุมมองเชิงสหวิทยาการของนักวิชาการสังคมศาสตร์

๒. ศึกษาท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในฐานะกระแสสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์กับการเมือง การบริหาร เศรษฐกิจ การพัฒนาและการจัดสรรทรัพยากรของประเทศผลจากการสัมมนาในครั้งนี้ จะช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นและภูมิภาค ทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายในประเด็นสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นและภูมิภาคต่างๆ

การสัมมนาได้แบ่งเป็น ๒ ช่วง คือช่วงเช้า เป็นการอภิปรายในหัวข้อ “ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในสังคมไทย” โดยมีวิทยากรคือ ศาสตราจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ (ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), พล.ต.ต.สรรเพชญ์ ธรรมจาริกุล (สำนักงานตำรวจภาค ๒ จ.ชลบุรี) และมีน.พ.บัญชา พงษ์พานิช (รองอธิการบดี รักษาการอธิการบดีมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์) เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ในช่วงท้ายได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาซักถามและแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางเป็นเวลาถึงหนึ่งชั่วโมงครึ่ง รวมเวลาที่ใช้ไปในช่วงเช้า ๓ ชั่วโมงเต็ม

ในช่วงบ่ายเป็นการอภิปรายในหัวข้อ “ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับการเมืองไทย” โดยมีวิทยากรคือ ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทวณิช (ประธาน

สถาบันนโยบายศึกษา), ดร.สมาน งามสนิท (คณบดีคณะนิเทศศาสตร์ มสธ.), ศ.พ.ต.อาคม พัฒิยะ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา จ.สงขลา) และศ.สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา จ.สงขลา) และมีคุณปาริชาติ โชติติยะ (ผู้อำนวยการสถาบันนโยบายศึกษา) เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย

I ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมในสังคมไทย

น.พ.บัญชา พงษ์พานิช ผู้ดำเนินการอภิปราย ได้กล่าวถึงกรอบในการอภิปราย ครั้งนี้ว่าเป็นการศึกษาถึงที่มาและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมของท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมรวมทั้งพยากรณ์อนาคตของปรากฏการณ์นี้ในเชิงสหวิทยาการ

เกี่ยวกับการศึกษาถึงที่มาของ “ท้องถิ่นนิยม” และ “ภูมิภาคนิยม” ศาสตราจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ทัศนะว่า แม้ว่าธรรมชาติของมนุษย์จะมีความผูกพันกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ตนคุ้นเคยไม่ว่าจะเป็นศาสนา อาหาร มุขตลก หรืออะไรก็แล้วแต่ แต่ที่เรารู้สึกว่า “ท้องถิ่นนิยม” หรือ “ภูมิภาคนิยม” นั้นไม่ใช่เป็นธรรมชาติล้วนๆ แต่มีส่วนที่สังคมสร้างขึ้นด้วย

ยกตัวอย่างกรณีของภาษาพูดซึ่งเป็นส่วนย่อยของวัฒนธรรม ศาสตราจารย์นิธิ กล่าวว่า ภาษาเป็นเส้นสืบนีเอ (continuum) ถ้านับภาษากรุงเทพเป็นจุดเริ่มต้นถัดไปเพียง 30 กิโลเมตรคือนครปฐมก็เป็นภาษาอีกภาษาหนึ่งที่คล้ายคลึงกับภาษากรุงเทพ ถัดออกไปอีกหน่อยเป็นภาษาราชบุรี ภาษาเพชรบุรี ภาษาสองน้ำที่ปราณบุรี แล้วค่อย ๆ เหลื่อมจนกลายเป็นภาษาท้องถิ่นอีกภาษาหนึ่ง ดังนั้นถ้าจะถามว่าจะขีดเส้นตรงไหนว่าเป็นภาษากลาง ภาษาใต้ ภาษาอีสาน ภาษาเหนือ เราจะไม่พบคำตอบเพราะมันเป็นสิ่งที่สืบนีเอไปเรื่อย ๆ ดังนั้น ถ้าวัฒนธรรมหรือภาษาก็ตามแต่เป็นเส้นสืบนีเอที่แยกเป็นส่วน ๆ ไม่ได้ การที่เรารู้สึกว่าเป็นคนภูมิภาคนั้นท้องถิ่นนั้นจึงไม่ใช่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นโดยสังคมไปสร้างให้เกิดความรู้สึกว่าตรงนี้เป็นปักข์ใต้ ตรงนี้เป็นภาคกลาง ตรงนี้เป็นกรุงเทพ

ตรงนี้เป็นราชบุรี ตรงนี้เป็นสงขลา ตรงนี้เป็นนครศรีธรรมราช

ที่ว่าสังคมเป็นผู้มีส่วนสร้าง “ท้องถิ่นนิยม” “ภูมิภาคนิยม” นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยหรือการเมืองมีส่วนเป็นผู้สร้างหรือนิยามท้องถิ่นค่อนข้างสูงมาตั้งแต่โบราณแล้ว ที่คนไทยนับตัวเองเป็นคนสุโขทัย คนแพร์ คนน่าน ฯลฯ นั้น แท้จริงแล้วเกิดจากรัฐเป็นผู้กำหนด เพราะเมื่อเกิดชุมชนขึ้นแล้วรัฐไปปกครองชุมชนนั้น รัฐก็เรียกชุมชนนั้นว่าเมือง เมืองในภาษาโบราณแปลว่า หน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดเท่าที่รัฐบาลกลางจะสามารถยื่นมือเข้าไปถึงได้ ดังนั้นรัฐเป็นผู้สร้างหน่วยท้องถิ่นที่เรียกว่า “เมือง” ขึ้นแล้ว คนก็นิยามตนเองว่าเป็นคนเมืองสุโขทัย คนเมืองแพร์ คนเมืองน่าน ที่น่าประหลาดคือไม่เห็นมีคนไทยคนไหนนับว่าตนเองเป็นคนลุ่มน้ำปิง หรือคนลุ่มน้ำตานี ซึ่งต่างไปจากคนในอีกหลายสังคมที่นับความเป็นท้องถิ่นจากธรรมชาติหรือหนีจากอะไรบางอย่างที่ประชาชนเป็นผู้นิยามมันขึ้นมา ที่เป็นเช่นนี้เพราะรัฐไทยเป็นรัฐที่มีโครงสร้างรวมศูนย์มาตั้งแต่โบราณ แม้ว่าในความเป็นจริงอาจจะรวมไม่ได้เพราะในสมัยโบราณไม่มีกำลังตำรวจ ทหาร โรงเรียน โทรเลข ฯลฯ ที่จะไปทำการรวมอำนาจได้ แต่โดยโครงสร้างเป็นการรวมศูนย์มาแต่โบราณ ในรัฐรวมศูนย์อย่างนี้จะครอบงำให้คนรู้สึกวาท้องถิ่น คือสิ่งที่รัฐกำหนดให้เป็น

ในปัจจุบันรัฐยังมีโครงสร้างรวมศูนย์อยู่และมีสมรรถภาพในการรวมได้จริงและมากขึ้นด้วย จึงปรากฏว่าหน่วยในปัจจุบันที่เรียกว่าท้องถิ่นหรือภูมิภาคทั้งหลายนั้นรัฐเป็นผู้กำหนดมาก (เช่น ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสานนั้น เดิมไม่มีมาก่อน ดังกรณีภาคอีสานซึ่งในความรู้สึกของคนทั่วไปคิดว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้ววัฒนธรรมอีสานเต็มไปด้วยความหลากหลาย เช่น โคราช ซึ่งไม่ใช่ทั้งลาว กูย และเขมร แต่กระทรวงมหาดไทยบอกว่าเป็นภาคอีสานก็กลายเป็นภาคอีสาน คนเริ่มรู้สึกวาทนเป็นคนอีสาน ทั้งนี้อาจยกเว้นในบางแห่ง เช่น ภาคใต้สุดที่ประชาชนมีศาสนาและชาติพันธุ์ที่ไม่เหมือนคนส่วนใหญ่ในประเทศ ดังนั้นความสำนึกในความเป็นท้องถิ่นของตนอาจไม่ได้เกิดจากรัฐ

ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมและการเมืองของท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยม ศาสตราจารย์นิธิ มีความเห็นว่า การเมืองเข้ามาใช้ประโยชน์จากเอกลักษณ์ของความเป็นคนภาคต่าง ๆ เพื่อเอาเอกลักษณ์นั้น ๆ มาต่อรองในสวนกลาง เช่นต่อรองโคเวต้าวรัฐมนตรีเป็นต้น ข้อที่น่าสังเกตคือ การต่อรองโคเวต้าวรัฐมนตรีเหล่านี้จะหนักไปทางภาคอีสานมากที่สุด ในขณะที่ภาคกลางไม่ใช่เรื่องของภาคเข้ามาต่อรองมากนัก แต่อย่างไรก็ตาม พรรคการเมืองของไทยไม่ใช่ฐานคะแนนเสียง ทั้งนี้อาจจะต้องยกเว้นการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว (เลือกตั้งเมื่อเดือนกันยายน 2538-บรรณาธิการ) ที่ความเป็นประชาธิปไตยทำให้ได้เปรียบในภาคใต้ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์อย่างถาวรหรือไม่ ยังบอกไม่ได้ แต่การเลือกตั้งที่ผ่านมา จนถึงการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว ตัวพรรคไม่ค่อยจะเป็นฐานคะแนนเสียง กล่าวคือ การสังกัดพรรคไหนยังไม่สำคัญเท่ากับว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นใครจึงจะทำให้ได้รับการเลือกตั้ง ดังนั้น พรรคจึงต้องซื้อคนไม่ใช่คนไปซื้อพรรค หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง พรรคต้องไปเลือกคนที่มีความหวังจะได้เป็น ส.ส. เข้ามาอยู่ในพรรค พรรคการเมืองจึงไม่ใช่ฐานคะแนนเสียง แต่ฐานคะแนนเสียงกลับไปสังกัดอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ อยู่กับปลากะพงบ้าง ปาไม้บ้าง เจ้าพ่อต่าง ๆ บ้าง และแม้ว่าจะใช้ภาคต่าง ๆ มาต่อรองทางการเมืองแต่การรวมตัวในระดับภูมิภาคไม่เคยได้ผลเลย (ยกเว้นกรณีภาคใต้กับประชาธิปไตย) มีตัวอย่างที่เป็นความพยายามตั้งพรรคอีสานพัฒนามาตั้งแต่ปี 2475 แต่ไม่สำเร็จ ภาคกลาง และภาคเหนือ ก็ไม่สำเร็จเช่นกัน

อย่างไรก็ตามในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาได้เกิดกลไกทางสังคมบางอย่างที่ทำให้ท้องถิ่นนิยม/ภูมิภาคนิยม เริ่มมีเนื้อหามากขึ้นเพราะปัญหาชน (ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ) ซึ่งสามารถเอาทรัพยากรราชการมาใช้ประโยชน์ในการผลิตหรือสร้างหรือปลุกกระตมส่วนที่จะเป็นเนื้อหาของท้องถิ่นนิยม/ภูมิภาคนิยมมากขึ้น เช่น มีการตั้งศูนย์วัฒนธรรมขึ้นมา ซึ่งไม่ใช่สวช.เป็นผู้สร้าง แต่พวกวิทยาลัยครู อาจารย์มหาวิทยาลัย/โรงเรียนมัธยม มีความกระตือรือร้นที่จะเอามรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นมาชูก่อนที่ทางสวช.จะเข้าไปรวบรวมให้เกิดเป็นศูนย์วัฒนธรรมตามที่ต่าง ๆ ขึ้น มีการพิมพ์พจนานุกรมท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่น การสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

ทำให้ท้องถิ่นนิยมในประเทศไทยที่เดิมไม่มีตัวเนื้อหาเริ่มมีตัวเนื้อหามากขึ้น ดังนั้น การจะนับตัวเองว่าเป็นคนเหนือ คนใต้ ไม่ใช่สักแต่ว่าตนเกิดที่ภาคเหนือ หรือภาคใต้ แต่จะสามารถพูดถึงวรรณคดี เพลง การแสดง หรืออื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นเนื้อหาของท้องถิ่นนิยม/ภูมิภาคนิยมที่มีความสำคัญ นี้เป็นปฏิกิริยาของปัญญาชนท้องถิ่นโดยใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับการครอบงำทางวัฒนธรรมของส่วนกลางที่มีมานานนับแต่เป็นประเทศเป็นต้นมา ยิ่งเมื่อการศึกษาขยายตัวไปสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้น คนในท้องถิ่นก็รู้สึกว่าจะทำไมจะต้องเป็นเบี้ยรองบ่อนอย่างนั้นและอยากกลับขึ้นมาสู่ความเท่าเทียมกัน โดยการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นขึ้นมาเชิดชูใหม่อีกครั้งหนึ่ง

ผลที่เกิดขึ้น นำไปสู่ความคิดเรื่องการกระจายอำนาจ เช่น เมื่อเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา มีการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของภูเก็ต ในการประชุมครั้งนั้นมีผู้เสนอให้แยกภูเก็ตออกมาและเก็บภาษีต่างหากแล้วตกลงกับกรุงเทพฯว่าจะให้กรุงเทพฯ ใช้ปีละเท่าไร ที่เหลือภูเก็ตใช้เอง เพราะภูเก็ตเก็บภาษีได้มากมายแต่ได้ประโยชน์จากภาษีน้อย นี่เป็นการเหลื่อมล้ำจากทางวัฒนธรรมไปสู่การเมือง คือการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น

ผลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การเกิดผลในทางอารมณ์ กล่าวคือเนื้อหาของความเป็นท้องถิ่นนิยม/ภูมิภาคนิยม จะปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึกของคนในท้องถิ่นมากขึ้น เช่น ในการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว (เลือกตั้งรัฐบาลบรรหาร 1 เมื่อกันยายน 2538 - บรรณาธิการ) มีการปลุกเร้าความรู้สึกให้คนเหนือเลือกพรรคที่จะทำให้คนเหนือได้เป็นนายกฯ อารมณ์ดังกล่าวจึงเข้าไปมีบทบาททางการเมืองได้

ในประเด็นการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองของท้องถิ่นนิยม/ภูมิภาคนิยม ศาสตราจารย์นิธิ ยังให้ความเห็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมอีกว่า การเมืองของไทยมี 2 ระดับ (ซึ่งไม่ค่อยเชื่อมโยงกันเท่าไร) คือการเมืองของนักการเมืองอย่างหนึ่งกับการเมืองของพลเมืองอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่เรื่องเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อเราพิจารณาเรื่องท้องถิ่นนิยมกับภูมิภาคนิยมที่อยู่ในการเมืองของพลเมือง เราจะพบว่าประชาชนไทยในเวลานี้กำลังขยายหรือแปรเปลี่ยนท้องถิ่นนิยม/ภูมิภาคนิยมไป

สิ่งที่มีหน้าที่ (functional) ในชีวิตจริงมากขึ้นไม่ใช่เป็นแค่เขตจังหวัด เช่น คนภาคเหนือในเวลานี้เริ่มรื้อฟื้นพิธีการบูชาขุนน้ำหรือต้นน้ำของคนที่อยู่ในลุ่มน้ำเดียวกัน (คนเหนือมีจิตสำนึกในการใช้น้ำมาก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการใช้น้ำซึ่งเป็นสำนึกที่คนภาคเหนือและภาคกลางใช้ร่วมกัน ทำให้มีผลกระทบต่อผู้คนจำนวนมาก) โดยที่ขุนน้ำจะเชื่อมหมู่บ้านหนึ่งไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่งได้ ดังนั้นจึงเกิด “เครือข่าย” ของท้องถิ่นแบบใหม่ คือ เครือข่ายท้องถิ่นของลุ่มแม่น้ำเดียวกัน ในภาคอีสานพบว่ามี การให้ค่านิยามท้องถิ่นแบบใหม่เช่นเดียวกัน กล่าวคือ คนอีสานมีความรู้สึกสำนึก ต่อป่าเดียวกัน คนในหมู่บ้านใกล้เคียงกันจะมาร่วมกันรักษาป่าผืนเดียวกัน ทำให้เกิดเครือข่ายของชาวบ้านที่ถือตนว่าอยู่ในป่าเดียวกันซึ่งทำให้เกิดหน่วยที่เป็นท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของประชาชนมากขึ้น ในทัศนะของศาสตราจารย์นิธิ ท้องถิ่นนิยม ในความหมายใหม่นี้จะทวีความสำคัญในสังคมไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าไม่มีการปฏิรูปการเมืองจะทำให้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นเพราะคนจะบาดเจ็บล้มตาย ในการต่อสู้เพื่อรักษาลิทธิการใช้ทรัพยากรอย่างรุนแรงมากขึ้นและตลอดเวลา ทั้งนี้ นักการเมืองและพรรคการเมืองไทยไม่เคยเข้าใจและสนใจท้องถิ่นในรูปแบบใหม่นี้เลย แต่ยังคงปลุกเร้าท้องถิ่นนิยมแบบเก่าที่ “กลวงข้างใน” อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อไม่มีการขานรับทางการเมืองและไม่ยอมปฏิรูปการเมืองด้วยความขัดแย้งทางการเมือง จะรุนแรงมากขึ้นในสังคม

เมื่อหันมองท้องถิ่นนิยมในการเมืองแบบนักการเมืองจะพบว่านโยบายการพัฒนา ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์เป็นต้นมา ได้สร้างนายทุนท้องถิ่นนิยมขึ้นมากมาย รวมทั้งเจ้าพ่อ/นักเลงในท้องถิ่น(อันธพาล) เช่นพ่อค้าผู้รับเหมา พ่อค้าพืชไร่ เจ้าของที่ดิน ผลประโยชน์ของนายทุนและเจ้าพ่อท้องถิ่นเหล่านี้จะไปเชื่อมโยงกับการเมืองท้องถิ่นและการเมืองระดับชาติมากขึ้นตามลำดับ เมื่อการเมืองส่วนกลางคลายตัวขึ้นหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 การเมืองท้องถิ่นก็คึกคักขึ้นตามการเมืองระดับชาติที่คึกคักขึ้น คนที่จะเข้ามาร่วมเวทีนี้คือกลุ่มที่มาจากเจ้าพ่อหรือนายทุนท้องถิ่นเหล่านี้เอง

ทั้งนี้เป้าหมายของการเมืองระดับชาติของนายทุนท้องถิ่นเหล่านี้มี 2 ประการ คือ

1. การตั้งทรัพยากรกลางหรืองบประมาณไปลงในท้องถิ่นของตัวเองซึ่งทำให้นักการเมืองนั้นได้ประโยชน์โดยตรง เช่นกรณีนักการเมืองเป็นผู้รับเหมา หรือได้ประโยชน์โดยอ้อม เช่นในกรณีนักการเมืองเป็นผู้ส่งสินค้าออกหรือรับซื้อสินค้าถนนที่เข้าถึงหมู่บ้านจะช่วยขยายเครือข่ายการทำมาหากินได้กว้างขวางมากขึ้น เช่น สร้างโรงแรม หรือบุกกรุป่าชายเลน

ด้วยเหตุผลที่ไปสัมพันธ์กันในกรณีของประเทศไทยที่ทรัพยากรกลางที่รัฐเป็นผู้ดูแล(งบประมาณ-บรรณาธิการ) และรัฐเป็นผู้กำหนดท้องถิ่นหรือภาคหน้านักการเมืองท้องถิ่นเองก็ต้องการตั้งทรัพยากรหรืองบประมาณของส่วนกลาง ดังนั้น จึงนิยาม “ท้องถิ่น” แบบที่ราชการนิยาม จึงนิยามตามจังหวัด ตามภาค ท้องถิ่นนิยมแบบใหม่แบบชาวบ้านจึงไม่เกิดขึ้นกับนักการเมือง

2. ในแง่นโยบายรัฐบาลซึ่งแบ่งได้เป็น 2 อย่าง คือ

- 2.1 ทำอย่างไรจึงจะกำหนดนโยบายรัฐบาลที่จะไปเอื้อประโยชน์ให้นายทุนท้องถิ่นได้

- 2.2 ถ้านายทุนท้องถิ่นเข้าไปสู่การเมืองระดับชาติแล้ว ทำอย่างไรจึงจะกำหนดนโยบายของราชการได้ (ไทยมีนโยบายสาธารณะ 2 อย่าง คือ นโยบายสาธารณะที่มาจากรัฐบาล(พรรคการเมือง)ซึ่งไม่ค่อยสำคัญเท่าไร กับนโยบายสาธารณะที่มาจากสภาพัฒน์ฯและส่วนราชการต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญกว่า) กล่าวคือถ้าตนเข้าไปมีอำนาจ/บทบาททางการเมืองแล้ว ทำอย่างไรจึงจะเข้าไปกำหนดนโยบายราชการตรงนี้ได้ เช่น ทำอย่างไรจะให้ BOI ยกเว้นภาษีแก่โรงแรมของตนได้ ทำอย่างไรจึงจะให้ท้องถิ่นของตนได้รับการส่งเสริมเป็นเขต 3 ในการลงทุน ทำอย่างไรจึงจะไปเข้าป่าสงวนได้ ส่วนนโยบายของรัฐบาล เช่น จะเป็นสามเหลี่ยมเศรษฐกิจจะไม่มีมีความสำคัญสำหรับนักการเมืองเหล่านี้..จะเปิดเมื่อไรค่อยมาคิดกัน เพราะมุ่งแต่ผลประโยชน์เฉพาะหน้า เช่น การยกเว้นภาษีหรืออื่น ๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น

นักการเมืองท้องถิ่นคือใคร พวกนี้ก็คือพวกนายทุนท้องถิ่นหรือบริวาร ในประเด็นนี้ ศาสตราจารย์นิธิ ได้ขยายความว่า นักการเมืองไทยในเวลานี้ 2 ประเภทคือ นักการเมือง ที่เป็นนักเลง/เจ้าพ่อ/นายทุนท้องถิ่นเอง กับนักการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากนักเลง/เจ้าพ่อ/นายทุนท้องถิ่น ซึ่งภาพลักษณ์ภายนอกของพวกเขานี้อาจดูแตกต่างไปจากพวกแรก แต่ความเป็นจริงก็คือพวกเดียวกันนั่นเอง นักการเมืองจึงต้องฝังตัวเองลงไปเป็นผลประโยชน์ท้องถิ่น/ภูมิภาคอย่างนี้ โดยแยกตัวออกไปไม่ได้เลย ไม่สามารถแยกตัวไปหาประชาชนที่มองท้องถิ่นอีกลักษณะหนึ่ง ที่กล่าวแล้วในตอนต้น เพราะฉะนั้นการเมืองของนักการเมืองกับการเมืองของพลเมืองแห่งประเทศไทยจึงแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด นักการเมืองจะอาศัยการปลุกเร้าอารมณ์ความรู้สึกจากที่ปัญหาชนท้องถิ่นได้สร้างเอาไว้ เช่น ความเป็นคนนคร ฯ หรือจังหวัดต่าง ๆ มาเป็นประโยชน์ ซึ่งการปลุกเร้าอารมณ์ดังกล่าวยังไม่สำคัญเท่ากับผลประโยชน์ตกอยู่กับใคร ที่ไหน ซึ่งเป็นฐานที่แท้จริงของคนเล่นการเมือง

สำหรับประเด็นอนาคตของ “ท้องถิ่นนิยม” และ “ภูมิภาคนิยม” นั้น ศาสตราจารย์ นิธิได้ให้ความเห็นไว้ 3 ประการ คือ

1. อนาคตจะเป็นอย่างไรถ้าไม่มีปฏิรูปการเมือง เป็นไปได้ไหมว่านักการเมืองจะปลุกเร้าภูมิภาคนิยมให้กลายเป็นความแตกร้างของคนในชาติให้มากขึ้น โดยไร้เหตุผล เช่น การผลักดันให้คนเหนือเป็นนายก ฯ แต่การลุกขึ้นจับอาวุธมาสู้กันนั้นคงจะไม่มี ดังนั้น การเมืองจะยิ่งไร้สาระมากขึ้นถ้าเรามาผูกพันอยู่กับว่าต้องให้คนอีสานเป็นนายก ฯ จึงจะพัฒนาอีสานได้ นักการเมือง/พรรคการเมืองที่ฝังตัวเองลงไปเป็นท้องถิ่นไม่ได้เป็นตัวแทนความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่จะเป็นประโยชน์กับคนในท้องถิ่นจริง ๆ กลายเป็นการปลุกเร้าอารมณ์เพื่อฐานคะแนนเสียงให้ตัวเองมากกว่า

2. มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กระบวนการทางการเมืองจะต้องบูรณาการท้องถิ่นนิยมแบบใหม่ที่ชาวบ้านมีสำนึกขึ้นมา เช่น พยายามผลักดันให้มีการจัดการ

ทรัพยากรท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้นว่า การจัดการกับทะเลสาบสงขลา นั้นอาจจะให้มีการตั้ง board ของชาวบ้านที่ใช้ทะเลสาบด้วยกัน แล้วให้ข้าราชการมาร่วมในแง่ของการให้คำแนะนำเท่านั้น เพื่อให้สามารถจัดการทรัพยากรท้องถิ่นในอีกความหมายหนึ่ง ไม่ใช่เป็นอำนาจของจังหวัดแต่ฝ่ายเดียวเช่นที่ผ่านมา ความพยายามเช่นที่ว่านี้จะสามารถป้องกันความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ได้มาก หากเราไม่ทำสิ่งเหล่านี้แล้ว ความขัดแย้งในเรื่องการจัดการทรัพยากรจะผันแปรไปเป็นความรุนแรงในรูปแบบอื่นที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับนักการเมือง หรือชาวบ้านกับส่วนราชการ แต่จะผันแปรไปสู่ชนชั้น ซึ่งเป็นฐานความรุนแรงได้มากที่สุดทีเดียว เช่น เป็นความขัดแย้งระหว่างคนรวยกับคนจน ดังนั้นการจัดการทรัพยากรที่ไม่เหมาะสมจึงอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นได้

3. ท้องถิ่นนิยม/ภูมิภาคนิยม จะนำไปสู่ความแตกแยกของชาติได้หรือไม่ เรื่องนี้คงตอบไม่ได้ แต่อยากจะเตือนว่า บางทีอาจจะสิ้นสุดยุคของชาติไปแล้วก็ได้ เช่น คานาดา ยูโกสลาเวีย อย่างไรก็ตามถ้าท้องถิ่นนิยม/ภูมิภาคนิยมทำให้เกิดความแตกแยกของชาติ ก็อยากให้เป็นอย่างคานาดามากกว่ายูโกสลาเวีย คือแยกแบบสงบ เพราะในวันข้างหน้าเรายังหันมาร่วมมือกันในรูปอื่น ๆ ได้ไม่ต้องให้เลือดทาแผ่นดิน

ในช่วงท้ายของการอภิปรายได้มีคำถามและความคิดเห็นจากผู้ฟังซึ่ง ศาสตราจารย์นิธิ ได้ตอบคำถามต่าง ๆ และได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าท้องถิ่นนิยมหรือ Localism ไม่ได้มีความหมายครอบคลุมเฉพาะอาณาบริเวณในทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการรวมกันเพราะเหตุอย่างอื่นด้วย อาทิ มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความสนใจร่วมกัน มีอารมณ์ร่วมกัน มีความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกัน ท้องถิ่นในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นมากมายและมีการจัดองค์กรได้เร็วกว่าท้องถิ่นแบบอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ เช่น หอการค้าไทย ชุมชนทางด้านวัฒนธรรม ชุมชน จ.ส. 100 ฯลฯ ท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้จะไม่ทำให้ชุมชนที่รวมตัวกันทางภูมิศาสตร์อ่อนแอลง แต่เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ จะกลับทำให้เข้มแข็งได้ ทั้งเห็นด้วยกับผู้ฟังที่เข้าร่วม

แสดงความคิดเห็นท่านอื่น ๆ ว่ามี globalization มากขึ้น ความเป็น localism ก็มากตามขึ้นด้วย และเห็นด้วยที่ว่าในโลกปัจจุบันต้องคิดถึงทั้งโลก แต่เวลาปฏิบัติ การต้องปฏิบัติภายในบริบทของท้องถิ่น (Think globally, act locally)

อย่างไรก็ตามศาสตราจารย์นิธิไม่เห็นด้วยที่จะวิเคราะห์ปัญหาของท้องถิ่น โดยเอาคนเป็นแกนหลัก หรือการอภิปรายเอกลักษณ์ของท้องถิ่นต่าง ๆ จากคน เพราะจะแก้ปัญหาไม่ได้เลย แต่ถ้าพยายามมองตัววัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ การจัดการของรัฐ ฯลฯ เราจะรู้ว่าปัญหามันอยู่ไหนและจะแก้ได้อย่างไร

ในส่วนของวิทยาการอีกท่าน คือ พล.ต.ต.สรรเพชญ ธรรมาทิกุล นั้น ได้อภิปรายในมุมมองของนักปฏิบัติที่เคยรับราชการมาแล้วในทุกภูมิภาคในประเทศ โดยชี้ให้เห็นว่าความเป็นท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมมีรากฐานดั้งเดิมมาจากประวัติศาสตร์เพราะประเทศไทยเป็นรัฐที่มีโครงสร้างที่แตกต่างกันโดยเผ่าพันธุ์ และเชื้อชาติ ดังนั้นจึงยังคงมีความรู้สึกลึก ๆ ในจิตใจวิญญาณที่มีท้องถิ่นนิยมภูมิภาคนิยมในตัวของตัวเอง กล่าวคือแม้รัฐอิสระทั้งหลายตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของกรุงศรีอยุธยาและถูกรอบงำทางวัฒนธรรม แต่ความรู้สึกถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมยังคงฝังอยู่ในจิตสำนึกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีภาคใต้ อย่างไรก็ตามกระแสท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมถูกจุดให้รุนแรงขึ้นภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬเพื่อกีดกันไม่ให้ “พวกบ้านนายก” (ในที่นี้หมายถึงพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งมีส.ส.ส่วนใหญ่มาจากภาคใต้) เข้ามาปกครองประเทศ ซึ่งนับเป็นความหวาดระแวงที่มีมาแต่สมัยโบราณแล้ว (หมายถึง ความหวาดระแวงของอำนาจส่วนกลางที่มีต่อการขึ้นมาสู่อำนาจของท้องถิ่น/ภูมิภาคอื่น-บรรณาธิการ)

สาเหตุที่คนใต้มีความรู้สึกท้องถิ่นนิยมภูมิภาคนิยมสูงเพราะในอดีตรัฐทางใต้มีฐานะเป็นประเทศราช ประชาชนจึงมีความรู้สึกนึกคิดจิตใจที่เป็นอิสระเสรี มีการใช้เหตุผลใช้สติปัญญาในการโต้แย้งกับผู้ปกครองมากกว่าประชาชนในหัวเมืองชั้นในหรือชั้นนอกอื่น ๆ

ในภูมิภาคอื่น ๆ นั้น ประชาชนมีจิตสำนึกในทางการเมือง แต่ได้ถูกอำนาจรัฐทำลายลง จนกระทั่งกลายเป็นดินแดนราชสีห์พลัดถิ่น หัวกระเป่าใบเดียวก็

สามารถผ่านการเลือกตั้งเข้ามาเป็นรัฐมนตรีได้ภาคใต้จึงเป็นภาคเดียวที่ใช้เงินซื้อไม่ได้ พล.ต.ต. สรรพเพชร ยังได้อภิปรายตอบคำถามผู้เข้าสัมมนาในประเด็นนี้เพิ่มเติมว่า ภาคอีสานเคยมีนักการเมืองที่มีคุณภาพแต่ถูกเผด็จการจอมพล.สฤษดิ์ ปราบ แล้วล้มหายไปเลยไม่สามารถฟื้นขึ้นมาได้ ไม่ทราบเพราะอะไร

สำหรับภาคตะวันออก หรือภาคกลางของประเทศไทย ถูกปกครองแบบหัวเมืองชั้นในมาตลอดจึงอยู่ใกล้ขีดหัวเมือง การจะได้ดีในท้องถิ่นต้องอาศัยเส้นสายคนภาคกลางจึงอ่อนโยน การประนีประนอมทำตามไม่ได้แย่งจึงจะอยู่รอดในสังคมนี้ได้ และทุกคนต้องพยายามแสดงตัวให้เด่นขึ้น เพื่อเมืองหลวงจะได้ให้โอกาสแก่เขาจึงเกิดกลุ่มอิทธิพลในท้องถิ่นขึ้น เช่น เจ้าอาวาส กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนต้องไปฝากตัวกับพวกนี้จึงจะมีโอกาสทางสังคม คนใต้ที่มาอยู่ในภาคกลางจะเปลี่ยนอุปนิสัยใจคอเป็นคนประนีประนอมเพื่อให้อยู่ได้ในสังคมนั้น

เมื่อเมืองหลวงใช้อำนาจจริตรอนสิทธิ วัฒนธรรม ความรู้สึกนึกคิด ทำให้คนใต้อ่อนล้าลงไปซึ่งทำให้สงบได้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อการเมืองเปลี่ยนไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ความรู้สึกนึกคิดของคนที่เคยอยู่ในฐานะรัฐประเทรราช มีอิสระ มีการปกครองตัวเองสูงกว่าพวกหัวเมืองชั้นในก็ถูกจุดประกายขึ้นมาอีก ลักษณะท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมของทางภาคใต้จึงมีความเหนียวแน่นชัดเจนและโดดเด่นกว่าภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะการรวมตัวของนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ในยุคหลัง 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่มีคุณภาพ มีความสามารถมีลีลาในการใช้คารมโวหารโค่นล้มคู่ต่อสู้ในสภาจนเป็นเอกลักษณ์

สิ่งเหล่านี้เป็นการกระตุ้นให้นักการเมืองภาคอื่นรวมตัวกันสร้างลักษณะท้องถิ่นนิยม/ภูมิภาคนิยมเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเมืองของตนเอง โดยนักการเมืองเป็นผู้จุดประกายและนำสิ่งเหล่านี้มาเป็นอาวุธหรือเครื่องมือในทางการเมืองของตนทำให้เกิดเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมขึ้น เช่น การรวมกลุ่มของพวกวาดะห์ (กลุ่มเอกภาพของมุสลิมภาคใต้) จะเป็นการรวมกลุ่มของนักการเมืองมุสลิมทุกพรรค โดยมีการตกลงกันว่าจะมีการหมุนเวียนกันเป็นรัฐมนตรีและต้องสังกัดในพรรคการเมืองที่มีโอกาสเป็นรัฐบาลได้เท่านั้น และได้รับเงินอุดหนุนให้ต่อสู้ในทางการเมือง

พวกชาตินิยมหรือพวกความมั่นคงเห็นว่าเป็นอันตรายต่อประเทศ แต่พล.ต.ต. สรรเพชญเห็นว่าน่าจะเป็นผลดีเสียอีกที่เขาหันมาต่อสู้ทางการเมืองมากกว่าต่อสู้ในป่าเป็นชก. ทั้งเชื่อว่าในทางการเมืองจะไม่มีทางเป็นเอกภาพได้

ในท้ายที่สุด พล.ต.ต. สรรเพชญ ยืนยันว่าความเป็นท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมเป็นเรื่องปกติธรรมดา เป็นสิ่งที่อยู่ในใจคน อยู่ในความรู้สึกนึกคิดและไม่ได้นำมาแสดงออกในเชิงต่อต้าน ทั้งยังเห็นว่าความภูมิใจในชาติและในการรวมตัวกันต้องมาจากท้องถิ่นก่อนเสมอ การพูดเรื่องท้องถิ่นนิยมก็เพื่อรื้อฟื้นหน่วยที่เล็กที่สุดเพื่อสร้างชาติบ้านเมือง เพื่อรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทุกท้องถิ่นและทุกภูมิภาคต้องช่วยกันสร้างความเป็นท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมเพื่อมาประสานกันให้เกิดประโยชน์โดยรวมของชาติที่จะสู้กับโลกภายนอก ดังนั้นจึงต้องสร้างท้องถิ่นนิยมภูมิภาคนิยมให้อยู่ในจิตวิญญาณของทุกคน

II. ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับการเมืองไทย

ศาสตราจารย์ พันตรีอาดม พัฒนียะ มองท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมว่าเป็นเรื่องธรรมดาโลกและมีอยู่ทุกภาค ซึ่งเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการลองผิดลองถูกว่าถ้ามีความสัมพันธ์กันในลักษณะนี้แล้วทำให้เกิดความสุขความอบอุ่น ความมั่นคงและมีประโยชน์ ดังนั้นจึงมีท้องถิ่นนิยมในรูปต่าง ๆ ซึ่งไม่จำเป็นต้องยึดอยู่กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แต่บางครั้งท้องถิ่นนิยมก็ไร้ความหมายกลายเป็นเพียงตำนานที่เอามาล้อสนุกกันเล่นหรือปล้ำกัน ซึ่งแสดงถึงความเป็นเพื่อนกัน เช่น คนสงขลาล้อจุดอ่อนคนนครฯ คนนครฯ เขียนจุดอ่อนคนสงขลา แล้วหัวเราะกันแสดงความเป็นกันเอง ทางใต้ มุสลิมกับพุทธยังเอาเรื่องศาสนามาล้อเล่นกันได้ แสดงว่ายังมีสิ่งร่วมกันที่เหนือกว่า

อย่างไรก็ตาม ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมมีทั้งแง่บวกและแง่ลบ มีทั้งคุณและโทษ ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ แต่บ้านเรานำมาใช้กันผิด ๆ ทำให้สิ่งที่มีคุณค่ากลายเป็นเรื่องอันตราย

ในทางการเมืองนั้น การรวมเป็นอาณาจักรแต่โบราณเป็นการรวมกันโดยคำนึงถึงความแตกต่างของท้องถิ่นหรือภูมิภาค เช่น พระเจ้าแผ่นดิน ถ้าดูเผิน ๆ ก็เหมือนรวมอำนาจอยู่องค์เดียวแล้วปกครองทั่วอาณาจักร แต่ถ้าดูโดยพฤติกรรมแล้วไม่ได้เป็น absolute monarchy แต่เป็นจักรพรรดิหรือเป็นราชาธิราชเหนือพระราชาทังปวง เพราะท้องถิ่นยังคงมีเจ้าเมือง และยังมีสิทธิใช้ความเป็นท้องถิ่นของตัวเองตามศักยภาพที่เหมาะสมของท้องถิ่น แล้วเอาส่วนที่เหลือมาเจือจางกัน

แต่ในปัจจุบัน เรามีการปกครองส่วนกลาง ภูมิภาค ท้องถิ่น ซึ่ง ศ.พต. อาคม มองว่าเป็นการรวมอำนาจ ในขณะที่การปกครองแต่เดิมเป็นการกระจายอำนาจ ทั้งยังตั้งคำถามว่า *อย่างนี้เป็นกรถอยหลังเข้าคลองหรือไม่* โดยกล่าวเสริมว่า ในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 จะเริ่มมีการรวมอำนาจ แต่เป็นการรวมอย่างระมัดระวัง คือ ค่อย ๆ สร้าง ค่อย ๆ ทำ แม้จะมีการต่อต้านค่อนข้างสูง แต่พระองค์ท่านก็ค่อย ๆ ปรับโดยคำนึงถึงศักยภาพของท้องถิ่น แม้จะมีปัญหาบ้างก็เป็นธรรมดาของสังคม แต่การกระจายอำนาจในปัจจุบันได้ทำตามศักยภาพพิเศษของท้องถิ่นหรือไม่ เราพยายามสร้างรูปแบบเดียวกันแล้วให้ทุกท้องถิ่นทำตาม ไม่ว่าจะเทศบาล สภาตำบล จะเหมือนกันในทุกท้องถิ่น ทุกภูมิภาค ศ.พต. อาคมยังมองว่า ส่วนกลางทำเกินเลยอำนาจของตน ท้องถิ่นเองก็ไม่มีโอกาสใช้ศักยภาพท้องถิ่นของตนเลย และทั้งๆ ที่ส่วนกลางไปทำแทนไม่ได้ หรือทำอะไรไม่ได้ แต่ก็ยังพยายามอยู่ *ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมจึงถูกแปรความหมายไปทางอื่น* แม้มันยังมีพลังอยู่แต่นำมาใช้ในทางสร้างสรรค์ไม่ได้ เพราะส่วนกลางคุมทุกอย่างอยู่ เช่นนี้ จึงออกมาในรูปแบบปิด ๆ เบี้ยว ๆ หรือนำมาใช้ผิดรูปผิดแบบ เช่น เป็นนักเลงโตพยายามเข้าไปยึดอำนาจส่วนกลางเพื่อนำมาบำรุงภาคตน

ในช่วงท้ายของการอภิปราย ศ.พต. อาคม ได้กล่าวเสริมว่าบางครั้งเราชอบแก้ปัญหาโดยการปะผุ ไม่คิดริ้วใหม่หมด เช่น เรื่องการกระจายอำนาจ เรามัวไปยึดจังหวัดอยู่ ทำให้เราไม่ดูศักยภาพของท้องถิ่นที่สำแดงออกมาแล้วเรียกร้องผลักดันในสิ่งที่เขามีสิทธิที่จะทำ เช่น การรักษาลุ่มน้ำ รักษาป่า ซึ่งเขาสำแดงออกมาแล้ว เราน่าจะจัดให้เป็นระบบที่ถูกต้องได้ใหม่ เป็น single purpose เช่น องค์การ

ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา อาจมีตั้งแต่บริเวณที่มันกระบะบ มีตัวแทนขององค์กรรัฐบาลท้องถิ่นเข้าร่วม ให้อำนาจองค์กรนี้เก็บภาษีได้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาได้ ขณะนี้กลับกลายเป็นว่า NGO ที่มีศักยภาพกลายเป็นกบฏ โดยรัฐบาลแก้ปัญหาในลักษณะว่าพวกนี้เป็นกบฏ จึงน่าจะลองปรับกลไกใหม่ทั้งหมด โดยแทนที่จะกดไว้ ก็น่าจะให้โอกาสท้องถิ่นใช้ศักยภาพของตนเองซึ่งอาจจะแก้ปัญหาได้ แม้แต่การเมืองก็เช่นกัน เช่น ระบบเลือกตั้ง เราจะได้นายกฯมาจากไหน หรือเราไม่จำเป็นต้องมีอำนาจอธิปไตยแค่ 3 อำนาจ แต่อาจมีมากกว่า 3 อำนาจก็ได้

คุณปาริชาติ โชติยะ ผู้ดำเนินรายการได้ตั้งคำถาม ดร.สมาน ว่าพรรคประชาธิปัตย์เหนียวแน่นมากในภาคใต้ กล่าวคือ ขณะการเลือกตั้งแบบยกทีม ในขณะที่ภาคเหนือก็มีคุณทักษิณเป็นผู้นำ แต่คนอีสานกังวลมากกว่าภาคตนไม่มีผู้นำของตนเลย จึงอยากรู้ว่าจะมีปรากฏการณ์หรือมีแนวโน้มอย่างนี้ในภาคอีสานหรือไม่

ต่อคำถามนี้ ดร.สมาน ตอบว่าที่บอกว่าคนอีสานไม่มีผู้นำทางการเมืองที่แท้จริงนั้นเป็นคำพูดที่ทิ่มแทงใจดำมาก...เจ็บหลาย! พร้อมทั้งอธิบายถึงธรรมชาติของคนอีสานว่าเป็นคนที่เข้าไหนเข้าได้ ออกไหนออกได้ จนผู้ว่าราชการท่านหนึ่งได้สั่งสอนลูกชายของท่านว่า ให้ทำตนเป็นเหมือนอวัยวะเพศชาย ถึงเวลาจะให้แข็งก็แข็งได้ ถึงเวลาจะให้อ่อนก็อ่อนได้ เข้ารูเล็กก็ได้ รูใหญ่ก็ได้ รู้จักปรับตัวเหมือนคนอีสาน ดังนั้นสำหรับคนอีสานแล้วไม่ว่าท่านจะไปจากภาคไหนก็อาจเป็น ส.ส. อีสานได้ ซึ่งก็น่าแปลกใจว่าทำไมคนอีสานจึงยอมรับในสิ่งเหล่านี้ และทำให้ที่มองไม่เห็นเหมือนกันว่าคนที่จะเป็นผู้นำอีสานจะเป็นคนอย่างไร

ดร.สมาน ยังได้อธิบายต่อไปว่า อีสานค่อนข้างอาภัพ แม้ว่าจะมีประชากรและพื้นที่ถึง 1 ใน 3 ของประเทศ แต่คนอีสานถูกดูถูกดูแคลนมาตลอด จนไม่กล้าแสดงตนว่าเป็นคนอีสาน ทั้งนี้ ดร.สมาน ได้เล่าประวัติศาสตร์การปกครองอีสานในอดีตกาลมาเลริมว่า ดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอีสานมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11 เรื่อยมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 19 สมัยพระเจ้าอู่ทองที่มีการรวบรวมดินแดนต่าง ๆ ตั้งเป็นอาณาจักรล้านนา ในปีพ.ศ. 1896 มีพระยา

ฟ้าจุ่มซึ่งเป็นลูกเขยกษัตริย์เขมรได้ยกทัพมาตั้งที่เมืองร้อยเอ็ดเก่า แล้วไปปราบเมืองหลวงพระบางจนสำเร็จ จึงปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่าเจ้าฟ้าจุ่มแห่งธรณี จากนั้นได้ผูกเสี่ยวกับกษัตริย์ไทย ซึ่งได้ตกลงให้ดินแดนไทยถึงเขตเมืองโคราช นับแต่นั้นคนอีสานจะไม่นับโคราชเป็นลาว แต่ถือเป็นเขตแดนไทย เมื่ออีสานเข้าร่วมอยู่ในการปกครองไทยก็ถูกกดขี่มาตลอด แม้แต่การปกครองจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ตั้งมณฑลอุดร (อีสานเหนือริมฝั่งโขง) ก็ให้มีการปกครองแบบหลวงพระบาง คือตั้งเจ้าเมืองต่าง ๆ ไปกินเมือง ส่วนอีสานใต้ ตั้งแต่ โคราช สุรินทร์ บุรีรัมย์ เรียกว่าเขมรป่าดง ให้มีการปกครองแบบสมัยอาณาจักรอยุธยา จะเห็นได้ว่าแม้แต่การปกครองก็ยังแบ่งแยกอยู่ คนอีสานอยากจะทำเจริญเติบโตแต่ก็ไม่กล้าแสดงตน แม้จนบัดนี้ก็ยังถูกล้อเลียนอยู่

ต่อคำถามที่ว่า พรรคประชาธิปัตย์จะมีโอกาสเกิดในภาคอีสานบ้างหรือไม่ ดร.สมานตอบว่าได้ โดยได้ย้อนอดีตไปถึงการเมืองในปี พ.ศ. 2518 ว่า ชาวบ้านต่อว่าดร.สมาน ซึ่งขณะนั้นสังกัดพรรคธรรมสังคมของคุณทวีช กลิ่นประทุม ว่าทำไมพรรคธรรมสังคมไปล้มพรรคประชาธิปัตย์ที่เพิ่งเป็นรัฐบาลได้แค่ 14 วัน ชาวบ้านในเขตเลือกตั้งของดร.สมานอยากให้โอกาสพรรคประชาธิปัตย์บริหารประเทศ ดังนั้นในการเลือกตั้งครั้งต่อมาก็ปรากฏว่าพรรคประชาธิปัตย์ชนะแบบยกทิมโดยได้คะแนนสูงสุดถึง 50,000 กว่า ในขณะที่ดร.สมานได้แค่ 12,000 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คนอีสานคงจะวิเคราะห์แล้วว่าคนที่เป็นผู้แทนที่แท้จริงของตน ถ้าไม่มีคุณภาพพอหรือพรรคการเมืองไม่เป็นที่เชื่อถือพอ ก็คงไม่หลับหูหลับตาเลือกหรือติดยึด

สำหรับข้อสังเกตที่ว่า ทำไมคนภาคอื่นชอบไปลงสมัครรับเลือกตั้งเป็น ส.ส.ภาคอีสานนั้น ดร.สมานกล่าวว่าจากการสังเกต วิเคราะห์ กระบวนการหาเสียงสมัยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ที่ลงสมัครที่ร้อยเอ็ดนั้น พบว่าที่คุณเกรียงศักดิ์ได้เป็น ส.ส. เพราะไปหาเสียงว่าที่เลือกคราวนี้ไม่ใช่เลือกเพื่อเป็น ส.ส.เท่านั้น แต่เลือกไปถึงนายกรัฐมนตรีนั่นด้วย ส่วนคู่แข่ง คือ คุณบุญเลิศ เลิศปรีชา ถูกกล่าวหาว่าเป็นอัศวินแหวนเพชร สมุนทรราชย์สมัยอู่มา อดีต 4 ร.ม.ต. อีสาน จึงเท่ากับถูก

เหยียบจมนครธรณี ไม่ต้องผุดต้องเกิดอีกแล้ว คนอีสานมองว่าระหว่างคนท้องถิ่นกับคุณเกรียงศักดิ์ เลือกว่าคุณเกรียงศักดิ์จะได้ประโยชน์กับเมืองร้อยเอ็ดมากกว่าทั้งในขณะนั้นและในอนาคต เพราะฉะนั้นถ้าคุณภาพคนไม่น่าเลื่อมใสจริง ๆ ชาวบ้านก็คงเปลี่ยนใจไม่เลือก

อย่างไรก็ตาม ดร.สมานมีความเห็นอีกว่า ในปัจจุบันความเป็นท้องถิ่นนิยมเริ่มมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ยังหานักการเมืองที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของคนอีสานได้ยาก ว่าจะเป็นคนสุทนต์ เงินหมื่น คุณพระจวบ ไซยสาสน์ คุณไชยศิริ เรื่องกาญจนเศรษฐที่แม้จะเป็นคนอีสานแต่ก็ไม่ใช่เลือดอีสานคนเหล่านี้จะเป็นตัวแทนคนอีสานได้หรือไม่ยังสงสัยอยู่

ในทัศนะของดร.สมาน นั้น คนจากภาคกลางไปเป็น ส.ส.ภาคอีสานเป็นพวกไปยืมอีสานเกิด จึงไม่มี sense of belonging ไม่มีสัญชาตญาณของความเป็นหนึ่งของส่วนนั้น ไม่มีความรักหวงแหน พอรู้ร้ายแล้วหนีเหมือนบรรษัทข้ามชาติมาสูบทrophyกรบ้านเราไป แล้วทิ้งแต่กากไว้ให้ ดร.สมานย้ำว่าคนอีสานในทุกวันนี้กล้าเปิดเผยตัวมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ตามคำขวัญทำยรถปิ๊กอัพ อาทิ “ดีใจจ้งคันหลังก็ลาว” หรือ “ดีใจเป็นบ้าคันหน้าก็ลาว” และคิดว่าสักวันหนึ่งถ้าพรรคประชาธิปัตย์ประกาศตนให้ชัดเจน หากคนที่มีคุณภาพไปเป็นสมาชิกพรรคก็อาจมีโอกาที่จะได้คะแนนเสียงข้างมากในอีสาน

ในประเด็นท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับแนวทางการพัฒนานั้น ดร.สมานมองว่า ควรพัฒนาท้องถิ่นแบบวัฒนธรรมชุมชน คืออะไรที่เป็นของดีในท้องถิ่นอย่าไปทำลาย อาจจะมีการปฏิรูปได้แต่ไม่ใช่เป็นการปฏิวัติ โดย

1) สร้างความเป็นเจ้าของท้องถิ่นให้เกิดขึ้นในคนในท้องถิ่นนั้น (sense of belonging) ให้เกิดความรัก-ความหวงแหนท้องถิ่น ถ้าไม่มีความรักในท้องถิ่น จะไม่มีความรักในชาติ ความงาม-ความรักจะต้องเกิดขึ้นในตน ในครอบครัว ในสังคม และในชาติ

2) ใช้ของดีที่มีอยู่ แล้วปรับปรุงแก้ไข เช่น การทอดผ้าป่าหนังสือ ทอดผ้าป่า

ข้าว ทอดผ้าป่า กุ้งมะขามหวาน เป็นต้น คือรูปแบบยังคงอยู่ (การทอดผ้าป่า) แต่เนื้อหาเปลี่ยนไป

ทั้งนี้ ดร.สมาน ยังเสนออีกมุมมองหนึ่งว่า ถ้าเราส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนมาก ก็จะทำให้ความมั่นคงในสังคมใหญ่ เช่น อินเดียมียุโรปต่าง ๆ 200 กว่าภาษาดังนั้นถ้าเน้นภาคได้มาก ภาคใดก็จะแข็งแกร่งกว่าภาคอื่น ภาคอีสานก็ในทำนองเดียวกัน จึงต้องมีความพอดี คือยึดทางสายกลาง

ในตอนท้าย ดร.สมาน ยืนยันว่า ยังเลื่อมใสในท้องถิ่นศึกษา โดยต้องรู้จักเอาข้อดีมาใช้ และการล้อเลียนต้องรู้จักกาลเทศะ

ศาสตราจารย์สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้เริ่มต้นการอภิปรายว่า เรื่องท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมเป็นที่วิตกวิจารณ์กันมาเป็นเวลานานแล้ว เมื่อปี พ.ศ. 2519 ที่มีการขอตั้งสถาบันทักษิณคดีศึกษาเพื่อศึกษาเรื่องของท้องถิ่นนั้น คนแรกที่วิตกวิจารณ์ คือ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัยในขณะนั้น คือ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ท่านถามว่า มันจะไม่นำไปสู่เรื่องการแบ่งแยกหรือ มันจะไม่ส่งผลกระทบต่อการเมืองหรือ ซึ่งศาสตราจารย์สุธีวงศ์ก็ได้ชี้แจงว่า การศึกษาให้เกิดประโยชน์ในมุมหนึ่ง มันอาจจะถูกนำไปใช้ให้เกิดอันตรายก็ได้ การที่มีการวิตกวิจารณ์อย่างนั้นเพราะนักการเมืองตั้งข้อสังเกตอันนี้

ก่อนการเลือกตั้งครั้งนี้ สุจิตต์ วงษ์เทศ แสดงความวิตกผ่านบทกลอนว่า ท้องถิ่นศึกษาจะนำไปสู่ท้องถิ่นนิยมในทางการเมือง และน่าจะมีปัญหาที่ทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี

ท้องถิ่นนิยมจึงเป็นดาบสองคม ถ้าเราเอาทรัพยากรท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาทางการจัดการไปใช้ในทางที่ถูกก็จะเป็นประโยชน์ แต่ถ้าใช้ไปในทางที่ผิดก็จะเป็นโทษ

ศาสตราจารย์สุธีวงศ์ได้จำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อท้องถิ่นออกเป็น 3 กลุ่ม โดยที่แต่ละกลุ่มอาจมีส่วนได้ส่วนเสียไม่เหมือนกัน กล่าวคือ

กลุ่มแรก เป็นกลุ่มชาวบ้าน จะได้รับประโยชน์กับท้องถิ่นแน่นอน ถ้าเขารู้จักตัวเขา เพื่อเขาจะได้ภูมิใจในสิ่งที่เขาควรภูมิใจ เพื่อเขาจะได้ไม่ดูถูกตัวเองในสิ่งที่

คนอื่นดูถูกเขา แต่ถ้าเป็นการหลงตัวเองก็อันตราย เพราะฉะนั้นจึงอยู่ที่ว่าเขารู้จักใช้ในส่วนดีคือทำให้เขารู้จักตัวเองดีขึ้น หรือเพื่อหลงตัวเอง

กลุ่มที่สอง คือ *กลุ่มนักวิชาการ* นักวิชาการได้ละเลยท้องถิ่นนิยม แต่ไปสนใจอเมริกันนิยม ต่างแดนนิยม แล้วเอามาป้อนเยาวชนให้รู้จักแต่สิ่งไกลตัวแล้วไม่รู้จักตัวเอง จึงไปนิยมต่างถิ่นต่างแดน และสร้างปัญหาขึ้นมามากมาย เดียวนี้นักวิชาการเริ่มสนใจเรื่องของท้องถิ่นมากขึ้นและเป็นนิมิตที่ดี หลายฝ่ายเริ่มสนใจที่จะศึกษาท้องถิ่นให้ความสำคัญกับภูมิภาคมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวคิด แต่แนวปฏิบัติอาจจะยังไม่ชัดเจน

กลุ่มที่สาม คือ *นักการเมือง* ซึ่งน่าเป็นห่วงมากกว่านักการเมืองเอาท้องถิ่นนิยมไปเป็นประโยชน์เพียงเพื่อการหาเสียงก็จะอันตราย เพราะจะสร้างความแบ่งแยกแน่นอน ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งคราวที่แล้ว (เลือกตั้งเดือนกันยายน 2538-บรรณธิการ) พรรคประชาธิปัตย์ได้คะแนนนิยมสูงจริงในปักษ์ใต้ แต่ที่ภาคอื่นเสียงตกหมด เพราะเอาท้องถิ่นของปักษ์ใต้ไปหาเสียงกับภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคกลางไม่ได้แน่ๆ ในขณะที่เดียวกัน ถ้าเอาคนอีสานเขตเอาความเป็นอีสานไปหาเสียงกับภาคใต้ก็ไม่มีความได้มาแน่ๆ เพราะฉะนั้น เราต้องรู้ว่าเอาท้องถิ่นนิยมไปใช้ในโอกาสใด เพื่ออะไร เหมือนนักนิยมไพร ศึกษาป่าเพื่อรู้จักป่า เพื่อเข้าใจชีวิตของป่า เพื่อนำเอาประโยชน์จากป่ามาใช้ให้กลมกลืนกับวิถีชีวิตของตนเองให้เกิดประโยชน์กับสังคม ประเทศชาติ อย่างนี้ก็จะเกิดประโยชน์ แต่ถ้านิยมไพรเพื่อทำลายป่า เพื่อประโยชน์ของตัวเอง ก็จะเป็นเรื่องอันตราย

ท้องถิ่นนิยม จึงเป็นของดีถ้ารู้จักใช้ และเป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่มหาวิทยาลัยหรือนักการศึกษาทั้งหลายได้เอาเรื่องของท้องถิ่นมาให้คนในท้องถิ่นได้รู้จักได้เข้าใจและเห็นประโยชน์

มีคนคิดว่าพุทธว่า กุศลปรุงแต่งกรรม วัฒนธรรมปรุงแต่งคน อะไรคือวัฒนธรรมที่จะมาปรุงแต่งคนให้เป็นคนสมบูรณ์ คำตอบก็คือ สิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นในบริบท ในชีวิตของเขา คนในภาคอีสานต้องรู้ว่าทรัพยากรธรรมชาติในภาคอีสานของเขาเป็นอย่างไร ทรัพยากรบุคคลเป็นอย่างไร ศักยภาพของอีสานเป็นอย่างไร วิธีคิดต่าง ๆ เหล่านี้

คือวัฒนธรรมที่มันต้องปรุงแต่งความเป็นคน อีสาน ไต๋ เหนือ คนไทย ถ้าเมื่อใดเรา ล่อนจ้อนก็จบ อยากรู้ก็ตามปรัชญาการศึกษาคุณคโกลกาวิวัฒน์ มันต้องไปด้วย ไม่ใช่ ว่าเราศึกษาท้องถิ่นจนกลายเป็นคร่ำครึ แต่การจะให้การศึกษาคนให้ทันโลกนั้น รากเหง้าต้องอยู่ที่ท้องถิ่น ยอดมันต้องอยู่ที่สากล ดอกผลต้องตกกับคนทุกกลุ่มไม่ว่า คนในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับสากล เพราะฉะนั้นการศึกษาท้องถิ่น เราต้อง แยกให้ชัดว่าเราจะพัฒนาไม่ได้ถ้าไม่รู้จักตัวเองและยากมากถ้าไม่เริ่มต้นที่ท้องถิ่น เพราะฉะนั้นคนที่ท้องถิ่นต้องรู้จักตัวเอง ต้องศึกษาต้องสาธยายกันเข้าไปว่าปู่ ย่า ตา ทวดเราเป็นอย่างไร อะไรเป็นที่พึ่งพา อะไรเป็นสิ่งดีเป็นข้อบกพร่องของเขา เหล่านั้น พระพุทธเจ้าสอนว่า คนเราจะตรัสรู้ไม่ได้ถ้าไม่ระลึกชาติ (บุพเพสันนิวาสติยา) คือต้องเอาความรู้ที่เป็นบริบทของตัวเอง คือ นิเวศ (นิเวศ หมายถึงที่อยู่ที่อยู่หุ้มเราในปางก่อน) มาเป็นเครื่องกำหนดดูว่าในอดีตที่ผ่านมามันดีอย่างไร เสียอย่างไร บกพร่องอย่างไร ระลึกชาติไปเรื่อย ๆ จึงจะตรัสรู้ แต่กลายเป็นว่าเวลานี้ เราสอนให้เด็กของเราระลึกชาติอเมริกา เราจะไประลึกชาติอย่างดีได้อย่างไร เรา ต้องระลึกว่าตั้งแต่เราเด็ก ๆ เราโตขึ้นมาได้อย่างไร พ่อแม่ปู่ย่าตาทวดอยู่ได้อย่างไร ระลึกชาติตัวเอง กำพืด สังคมและในที่สุดก็เป็นสากลนิยม เพราะฉะนั้น ไม่มีปัญหาที่เราจะยืนอยู่ได้เหนือกระแสโลกาภิวัตน์ เราเอาท้องถิ่นเป็นรากเหง้า แต่ไม่ใช่ท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่น ถ้าเป็นเช่นนี้ ก็เป็นการ “นิยม” ในแง่ลบแน่นอน

ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกำลังจะถูกมองในแง่ลบ เพราะเราได้นำมาใช้อย่างผิดที่ผิดทาง ถ้าใครเห็นอันตรายของท้องถิ่นนิยมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากพฤติกรรมของนักการเมืองหรือใครก็ตามแต่ แล้วไปสกัดการศึกษาเรื่องท้องถิ่น ก็จะเป็นอันตรายอย่างมหาศาล เช่น ถ้าใครไปวิจัยเรื่องมุสลิม แล้วหาว่ามุสลิมจะแบ่งแยก หรือ ถ้าไปศึกษาเรื่องอีสานแล้วกลัวว่าอีสานจะแข็งข้อ หรือถ้าไปศึกษาเรื่องเหนือ แล้วบอกว่าจะเป็นผลเสีย อันนี้ก็อันตราย ที่จริงแล้ว สิ่งเหล่านี้ควรจะได้ รับการศึกษา ความเป็นไปมันอยู่ที่ส่วนย่อยของแต่ละท้องถิ่น ถ้าคนแต่ละท้องถิ่น เขาแข็ง เขาเข้าใจ เขาปรับตัวเป็น ได้รับวิธีการระลึกชาติมาเป็นเครื่องตรัสรู้ชีวิต เขาควรจะเดินอยู่อย่างไรในสังคมใหม่จึงจะดีที่สุด มันก็เท่ากับว่าเราเตรียมพร้อมที่

จะอยู่ได้ในทุกส่วนภูมิภาคของประเทศ แล้วเขาจะเห็นความสำคัญของท้องถิ่นนิยม หรือนิยมอะไรที่มันสูงไปกว่านั้น เป็นชาตินิยม เป็นอะไรอย่างนั้นก็ได้อีก

ถ้าจะให้เดาว่าหวั่นไหวรี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์กำลังทำท้องถิ่นศึกษา หรือเปล่า สถาบันนโยบายศึกษากำลังวิตกกังวลเรื่องนี้หรือเปล่านั้นเราจะให้ความสำคัญกับท้องถิ่นไหม เราจะสกัดกั้นการศึกษาท้องถิ่นในรูปแบบไหนบ้าง ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ขอบอกว่าไม่ต้องหวั่นไหวเพราะการหวั่นไหวคือการถอยหลังเข้าคลอง

แต่ในทางการเมืองที่กำหนดให้รัฐมนตรีมีโควตาภาคนั้นเป็นท้องถิ่นนิยม ชัดเจน ท่านทำหน้าที่อะไรแน่ เขาเรียกให้ท่านพัฒนาประเทศ ไม่ใช่พัฒนาภาค เพราะฉะนั้นถ้าเริ่มต้นการหาเสียงว่าให้เลือกคนอีสานเป็นนายกรัฐมนตรีแล้วเมืองไทยจะเจริญ ก็จะเป็นการขัดแย้งกัน ถ้าเลือกคนอีสาน คนขอนแก่นเพื่อพัฒนาขอนแก่น พุดินฐานะตัวแทนจังหวัด อันนี้ถูกต้อง ถ้าบอกว่าเลือกนายชวนเป็นนายกฯ ความสภปรกจะไม่มี อันนี้พอจะฟังได้ แต่ถ้าบอกว่าเลือกนายชวนเป็นนายกฯ แล้วปักษ์ใต้จะรุ่งโรจน์ อันนี้ใช้ไม่ได้ มันทำลายตัวเอง

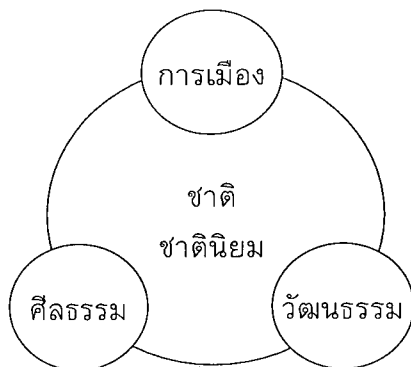
ต่อคำถามของผู้ดำเนินการอภิปรายที่ว่าท้องถิ่นนิยมกับภูมิภาคนิยมคืออย่างเดียวกันหรือไม่ ศาสตราจารย์สุริวงค์มีความเห็นว่าท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมไม่ต่างกัน ยกเว้นในไทยมีภูมิภาคนิยมเพราะเราแบ่งเป็นภาค เรื่องท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมมีในทุกประเทศเป็นเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านและกำลังนำมาใช้กันทั้งนั้นเพราะเป็นองค์ประกอบหลักใหญ่ของสังคมประเทศของโลก

ศาสตราจารย์สุริวงค์ได้เน้นย้ำในช่วงท้ายของการอภิปรายว่าการจัดการศึกษาต้องให้รากฐานอยู่ที่ท้องถิ่น ยอดอยู่ที่สากลแล้วให้ดอกผลตกสู่ท้องถิ่น ประเทศ ชชาติ และประชาชาติทั่วโลก ถ้าเป็นอย่างนี้ความเห็นแก่ตัวจะไม่มี ท้องถิ่นนิยมก็จะมีแต่คุณไม่มีโทษแต่ปัญหาของท้องถิ่นนิยมในทุกวันนี้อยู่ที่การเอามาใช้ผิดที่ เช่น การเอาท้องถิ่นนิยมมาใช้เพื่อเอาชนะกันเพื่อเห็นแก่กลุ่มแต่ถ้อยเดียว อันที่จริงการให้มีผู้แทนของแต่ละจังหวัดนั้นถูกต้องแล้ว เพราะจะได้รู้ปัญหาความต้องการของท้องถิ่นเพื่อจะได้นำมาประมวลเป็นภาพรวมและแก้ปัญหาให้ประเทศชาติ เราจึงต้องช่วยกันพัฒนาการเมือง โดยให้เขารู้จักท้องถิ่นจริง ๆ ข้อเสนอต่อท้องถิ่นจริง ๆ

ว่าหน้าที่ของเขาคืออะไรกันแน่ และนำเอาวัฒนธรรมศึกษามาใช้ประโยชน์กับการทำงานในฐานะที่เป็นผู้แทนราษฎร

ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้กล่าวถึงภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมกับการเมืองไทยว่า เวลาที่เราพูดเรื่องท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมนั้น ประเด็นแรกเราควรพิจารณาเรื่องนี้ในมิติที่กว้างขวางถึงเรื่อง *ชาตินิยม* ด้วย ประเด็นที่สองปัจจุบันและอนาคตการเมืองไทยจะถูกกำหนดโดยมายาคติ (myth) ที่ถูกสร้างไว้ในขั้นตอนของประวัติศาสตร์ คือ พัฒนาการของสังคมเมื่อ 30-40 ปีที่แล้ว ในขณะที่เดียวกันนั้นก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในระยะ 10-20 ปีที่ผ่านมา ของชนรุ่นใหม่ที่ผ่านเหตุการณ์ตุลา 16 และพฤษภา 35 ขึ้นมา สิ่งเหล่านี้จะกำหนดทิศทางของการเมืองไทยว่าท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมจะถูกเร่งรื้อให้เกิดมากขึ้นหรือไม่ และผลกระทบต่อการเมืองไทยในอนาคตจะเป็นอย่างไร

ในประเด็นแรก กรอบชาตินิยมเป็นกรอบที่ใหญ่ที่สุด และจะว่าไปแล้ว “รัฐ” ในปัจจุบันของทั่วโลก รวมทั้งไทยก็ถูกจัดไปตามแนวคิดซึ่งแปรมาเป็นรูปธรรมของ “รัฐประชาชาติ” จะเห็นได้ว่ามี 3 มิติ ยึดโยงกัน คือ 1. ด้านการเมือง 2. ด้านวัฒนธรรม 3. ด้านศีลธรรม

ทางด้านการเมืองนั้นชัดเจนว่าจะต้องมีคุณค่าอะไรที่เป็นกลาง ๆ ร่วมอยู่
 อันหนึ่งคนที่อยู่ในชาตินั้นจะไม่ identify หรือมองตัวเองในฐานะที่เป็นเพศใด
 เพศหนึ่ง เชื้อชาติใดเชื้อชาติหนึ่ง หรือภาษาใดภาษาหนึ่งที่เป็นภาษาถิ่นอันใดอันหนึ่ง
 หรืออยู่ในท้องถิ่นเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง แต่ว่าจะมองตัวเองในฐานะเป็น
 พลเมืองถ้าจะแยกก็แยกกันตามอาชีพมากกว่าในเรื่องอื่น ๆ เพราะฉะนั้นการเมือง
 ในระดับชาติหรือท้องถิ่นหรือภูมิภาค ก็หมายความว่าระดับที่สามารถกำหนด
 ชะตากรรมของประเทศหรือชุมชนทางการเมืองเองได้

ในแง่ของวัฒนธรรมนั้นแน่นอนว่าไม่มีอะไรไปบดบังวัฒนธรรมหรือคุณค่า
 เบื้องต้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเช่นภาษา วัฒนธรรมอื่น ๆ อาจผสมผสานกันหรือ
 กลาย ๆ กันไปเหมือนอย่างที่เราเห็นว่าเมืองไทยเรา เวลาบอกว่าลัทธิแห่งวัฒน-
 ธรรมไทย เราก็สามารถมีรำเทียน มีรำมโนราห์บูชายันต์ มีรำกลองยาวของภาค
 กลาง มีเชิงกระต๊อบ-โปงลาง-หมอลำซึ่งผสมผสานกันอยู่ที่อาจพูดได้ว่าเป็น synergy
 ที่ทำให้ทุกอย่างมาผสมกันแล้วมีความเป็นไทยที่เหนือกว่า ท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาค
 นิยม ถ้าเราเล่นภาคใต้หรือภาคอีสานหรือภาคกลางอย่างเดียว เราพูดไม่ได้
 ว่าเป็นเรื่องของวัฒนธรรมไทย

ส่วนในเรื่องศีลธรรมนั้น เป็นเรื่องที่จะบอกว่า เราจะอยู่หรือตายเพื่อชาตินี้
 เพื่อท้องถิ่นนี้หรือเพื่อวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้หรือเพื่อสิ่งเหล่านี้ เพราะฉะนั้นสามมิตินี้
 จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก

คำถามคือว่า จริง ๆ แล้วมีลักษณะชาตินิยมก็ประเภท เราจะได้นำไปสู่เรื่อง
 ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมได้ว่ามันจะก่อหวอดหรือกระจายตัวมากน้อย หรือมี
 พลังมากน้อยแค่ไหน トラバโดที่พลังชาตินิยมยังอยู่เหนือกว่านี้ อย่างน้อยมันก็จะ
 บดบังลักษณะท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมไปได้ หรือท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยม
 นี้ก็จะเสริมหรือเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added) ให้กับความแข็งแกร่งของ
 สังคมได้ทั้งหมด

ในประเด็นชาตินิยมนั้น ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ได้พิจารณา “ชาตินิยม”

เป็นสองด้านด้วยกันด้านแรกคือ Civic Nationalism ซึ่งท่านได้อธิบายว่าเราต้องมีคุณค่า หรืออุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน ในที่นี้ส่วนมาก (รัฐส่วนใหญ่) ก็จะเป็นเรื่องของอุดมการณ์ประชาธิปไตยซึ่งให้ความเป็นพลเมืองโดยไม่จำกัดเชื้อชาติหรือภาษา มีการรวมตัวกันโดยผูกพันต่อคุณค่าธรรมเนียมปฏิบัติทางการเมืองชุดเดียวกัน

ปัญหาที่จะถามสำหรับประเทศไทยคือ คุณค่าร่วมกันแบบประชาธิปไตยนี้ของเราแข็งหรืออ่อน เราพเนื้กำลังกันได้หรือยัง ระบบการเมือง ระบบการเลือกตั้ง ระบบโควตา รัฐมนตรีจะมีส่วนเสริมให้คุณค่าร่วมกันในทางการเมืองคงอยู่มากน้อยแค่ไหน หรือเราอาจจะพูดได้ว่าชนแต่ละรุ่นที่กุมอำนาจอยู่ในเมืองไทยนี้เขาได้มีมายาคติอย่างไร (ยกตัวอย่างเช่น ชนที่กุมอำนาจเมื่อ 5-10 ปีมานี้ เขาได้มีมายาคติความเชื่อสมัยหลวงวิจิตรฯ และมีมายาคติความเชื่อว่าการศึกษารื่องทองถิ่นแล้วจะก่อให้เกิดความแตกแยก เขาถือว่าความแตกแยกและความแตกต่างนั้นเป็นสาเหตุแห่งความอ่อนแอ ในขณะที่คนรุ่น 14 ตุลา, รุ่นพฤษภา 35 คือว่าความแตกต่างหลากหลายก่อให้เกิดความแข็งแกร่งต่อชาติทั้งหมด หมายความว่าคนรุ่นเก่าเชื่อว่าความแตกต่างหลากหลายก่อให้เกิดความแตกสลาย แต่คนรุ่นใหม่เชื่อว่าความแตกต่างหลากหลายก่อให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม ก่อให้เกิด synergy คือ 1+1 เป็น 3 เหมือนเอาเชิงกระต๊อบ รำเทียน รำโนราห์ รำกลอง มาบวกกันเป็นโปรแกรมที่ดีสำหรับนักท่องเที่ยว ดีกว่าที่จะเห็นอันใดอันเดียวเพราะเขาจะให้เห็นความแตกต่างหลากหลายเป็นความรับรู้) นี่เป็นประเด็นที่เราต้องตอบให้ได้

ในอีกด้านหนึ่งของ “ชาตินิยม” คือในเรื่องราวเชื้อชาติที่เราเรียกว่า Ethnic Nationalism ซึ่งถือว่าทุกอย่างถูกกำหนดโดยความเป็นเชื้อชาติเดียวกัน มีตัวอย่างที่ชัดเจน คือ เยอรมันหลังการรวมชาติเมื่อ ค.ศ. 1871 และไทยสมัยเชื้อผู้นำชาติพันธุ์ซึ่งเราถือว่ามี Ethnic คือไทยอยู่เยอะแยะไปหมดในตอนนั้น คนจีนก็เป็นเป๋าลาว อีสานก็ไม่ต้องพูดถึง จะเห็นได้ว่าส่วนมากของ Ethnic Nationalism จะอยู่ในระบบของเผด็จการเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นกรณีไอร์แลนด์เหนือ(ซึ่งยังอยู่ในระบอบประชาธิปไตยของอังกฤษ) อินเดีย คานาดา ซึ่งอยู่ในระบอบประชาธิปไตย

กรณีของคานาดาเป็นตัวอย่างอันดีซึ่งจะเห็นได้จากควิเบคที่อยู่ในคานาดา แต่ประชาชนพูดภาษาต่างออกไปคือภาษาฝรั่งเศส เมื่อมีการให้ลงประชามติเกี่ยวกับการแบ่งแยกประเทศ พวกที่ต้องการแยกประเทศแพ้ด้วยคะแนนเสียงเพียงเล็กน้อย อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐควิเบคจะมีประชาชนส่วนใหญ่ที่มีเชื้อสายฝรั่งเศสพูดภาษาฝรั่งเศสแต่รวมอยู่ในประเทศคานาดา แต่ในความเป็นจริงทางตอนเหนือของควิเบคยังมีชนชาติส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ดั้งเดิม คือ ครี ซึ่งมีประมาณ 11,000 คน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าคานาดาเองก็ยังมีปัญหาของควิเบคและซ่อนอยู่ในควิเบคเองก็ยังมีปัญหาอยู่ ethnic group คือชนชาติครี ซึ่งเป็นชนชาติล่าสัตว์ แต่ที่ทำให้ควิเบคเกิดเป็นปัญหาขึ้นมาก็เพราะควิเบคเองมีการพัฒนาเศรษฐกิจสูงมาก เช่น เขื่อนลากรองเดอ ซึ่งเป็นเขื่อนพลังน้ำได้ภูเขาที่ใหญ่มากมีมูลค่าถึง 28,000 ล้านดอลลาร์ ก็อยู่ควิเบคโดยอยู่เหนือเมืองมอนทริลขึ้นไป 1000 กว่าไมล์ อันเป็นความภูมิใจของควิเบคว่าเขามีความเพียงพอทางเศรษฐกิจ ความคิดที่จะเป็นท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมจะถูกเพิ่มพลังมากขึ้นถ้ามีการพัฒนาเศรษฐกิจสูงเหมือนควิเบคที่ได้ยกตัวอย่างแล้ว

ถ้าเรามองเมืองไทยย้อนหลังไป เราจะเห็นว่าสิ่งที่เราไม่เคยเป็นอาณานิคมมาก่อน ทำให้เราไม่มีขบวนการเคลื่อนไหวในทางการเมืองที่มีลักษณะหนึ่งซึ่งจำเป็นจะต้องหาจุดร่วมกันในเรื่องของอุดมการณ์ทางการเมือง เพราะฉะนั้นเมื่อขาดเรื่องของการเคลื่อนไหว เราจึงขาดอุดมการณ์ที่จะร้อยรัดคนทั้งชาติในการเคลื่อนไหวทางการเมือง แต่เรามีอุดมการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม เช่น เรามีสถาบันพระมหากษัตริย์ เรามีศาสนาพุทธ เพราะฉะนั้นประเด็นทางการเมืองจึงเป็นประเด็นที่อ่อนที่สุด ส่วนในสมัยหลังจากการล่าอาณานิคมของตะวันตกนั้น จอมพล ป. ได้สร้าง “รัฐ” แต่ไม่ใช่สร้าง “ชาติ” ซึ่งมายาคตินี้ก็ยังคงติดมาถึงทหารสมัยเก่า ๆ

ดังนั้นถ้าจะถามว่าในระยะ 30 ปีที่ผ่านมาเรามีอะไร คำตอบคือยังเป็นโชคดีของเมืองไทยที่เรามีการเคลื่อนไหวทางการเมืองสองกระแส ซึ่งไม่ใช่การ

เคลื่อนไหวที่ต้องอาศัยภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยม เพราะเป็นอุดมการณ์สังคมนิยมที่จะยกระดับคุณค่าทางการเมือง ทางเศรษฐกิจให้เหนือเชื้อชาติ ภาษา ถึงแม้จะไร้ความทุกข์ยากของชนชาติกลุ่มน้อย เช่น ชาวเขาในการต่อสู้ แต่อุดมการณ์สังคมนิยมที่พรรคคอมมิวนิสต์ใช้ต่อสู้นี้เป็นอุดมการณ์ที่ต้องยกระดับเหนือเชื้อชาติ เช่นที่ว่า workers of all countries unite ซึ่งมีลักษณะเป็นสากล เพราะฉะนั้นจึงนับว่าโชคดียิ่งที่แม้จะมีการสู้รบกันแต่ไม่ได้ทำให้ท้องถิ่นนิยมภูมิภาคนิยมหรือเชื้อชาตินิยมสูงขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง แม้พรรคคอมมิวนิสต์จะมีแนวทางการจัดตั้งแตกต่างกันไปตามภูมิภาคต่าง ๆ แต่อุดมการณ์รวมไม่ได้ต่อกัยภูมิภาคนิยมหรือท้องถิ่นนิยม ในขณะที่เดียวกันการต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ของภาครัฐก็ไม่สามารถใช้อุดมการณ์อะไรที่เจาะจงลงไปได้ ต้องใช้อุดมการณ์ที่ครอบคลุมไปทั้งหมด เพราะฉะนั้นจึงนับว่ายังเป็นโชคดีของไทย อย่างไรก็ตามเมืองไทยยังไม่ได้เป็นประชาธิปไตยที่มีคุณค่าเต็มรูปแบบ เรายังมีความล้าหลังอยู่ ในขณะเดียวกันเราก็ไม่ได้มี Ethnic Nationalism เต็มรูปแบบ เรายังอยู่ตรงกลาง ๆ

ศาสตราจารย์ชยอนันต์ มองปัญหาที่เกิดขึ้นขณะนี้ว่า ประการแรก ลักษณะของระบบการเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมือง ระบบคณะรัฐมนตรีของเรามีแนวโน้มที่จะไประดมเสียงโดยอาศัยความผูกพันขั้นพื้นฐานที่สุดคือความเป็นคนพวกเดียวกัน ปักข์เดียวกัน ความเป็นคนใต้ คน อีสาน เนื่องจากเรายังไม่สามารถที่จะขยายอุดมการณ์ประชาธิปไตย ในความเป็นจริงของการเลือกตั้งนั้นวิธีการระดมเสียงที่ดีที่สุดไม่ได้ระดมที่ความเป็นประชาธิปไตย แต่ระดมที่ความเป็นพวกเดียวกัน นักการเมืองทุกคนจะบอกว่า all politics is local หมายความว่า การเมืองทุกประเภทต้องเป็นท้องถิ่น ไม่มีการเมืองในประเทศไหนในโลกนี้ที่ไม่ใช่ท้องถิ่น แต่การเมืองในประเทศอื่นเช่น สหรัฐอเมริกา หรือเยอรมันนี่ เขามีความเป็นท้องถิ่นได้โดยที่เขาใช้อุดมการณ์ประชาธิปไตย หรือคุณค่าประชาธิปไตยที่อยู่เหนือกว่าหรือแกร่งกว่า ในขณะที่ระบอบประชาธิปไตยของเรายังอ่อนแอยังไม่ผนึกกำลัง และมีพรรคการเมืองที่อ่อนแอ (เพราะไม่เคยมีกระบวนการเคลื่อนไหวอาณานิคมไม่เหมือน

เนลสัน แมนเดลา หรือแม้แต่ซูจี ส่วนกระบวนการเคลื่อนไหวอื่น ๆ เช่น พ.ค.ท. ก็พ่ายแพ้) จึงนำไปสู่พรรคภูมิภาค* เพราะไม่สามารถที่จะอ้างอะไรที่จะมาระดมเสียงได้ดีเท่ากับความผูกพันในเรื่องภูมิภาคหรือท้องถิ่นนิยม

ปัญหาประการต่อไป คือ กระบวนการทางการเมืองที่มีการเลือกตั้งแบบนี้ จะนำไปสู่การฉีกกำลังของภูมิภาคนิยมมากกว่าการฉีกกำลังของระบอบประชาธิปไตย เพราะลักษณะของการหาเสียง ลักษณะของระบบการเลือกตั้งขาดมิติแห่งชาติ ตัวอย่างเช่นเราเลือกผู้แทนเช่น คุณชวนไป 8-9 ครั้ง เราเลือกไปเป็นผู้แทนเมืองตรัง เราไม่มีระบบที่เลือกคณะผู้บริหารประเทศเป็นทีม เช่น ทีมละ 20 คน เราไม่สามารถส่งทีมทั้ง 20 คน เป็นทีม ก.ข.ค.ง. โดยทีมทั้ง 20 คนนั้นเป็นปักษ์ใต้ทั้งหมด แต่ระบบการเลือกตั้งของเราในปัจจุบันยิ่งส่งเสริมระบบท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมอย่างคับแค้น เพราะผู้ที่จะเป็นหัวหน้ากลุ่มอย่างนี้ คະแนนเสียงในเขตเลือกตั้งของเขาต้องหนาแน่นเสียก่อนที่เรียกว่า safe seat ดังนั้นเราจะพบว่าคนที่ มี safe seat จะสามารถเดินทางไปทั่วประเทศ ได้ไปหาเสียงให้คนโน้น คนนี้ แต่ระบบนี้ไม่ทำให้คุณชวนพัฒนาตัวเองขึ้นมา คุณชวนยังต้องเป็นแค่ผู้แทนเมืองตรัง คุณชวนไม่สามารถยกระดับขึ้นเป็นผู้แทนของคนทั้งประเทศได้ ปัญหาของพรรคประชาธิปัตย์จึงเป็นปัญหาของการเป็นพรรคของภูมิภาค

สำหรับวิธีการที่ศาสตราจารย์ชยอนันต์เสนอนั้น ไม่ใช่วิธีการเลือกนายกฯ โดยตรง แต่เป็นวิธีการเลือกตั้งคณะผู้บริหาร 20 คนแล้ว หลังจากนั้นตั้งเพิ่มได้อีก 30 คน โดยสะท้อนจากคะแนนเสียงของพรรคที่มีการเลือกตั้งแบบเขตเดียวคนเดียว ศ.ดร.ชยอนันต์ ได้สรุปในปัญหากระบวนการเลือกตั้งว่าต้องรู้จักออกแบบ (design) ระบบการเมืองไม่ให้ซ้ำรอยเดิม

* (ในที่นี้ศาสตราจารย์ชยอนันต์ หมายถึงพรรคการเมืองที่อำนาจภายในพรรคถูกยึดกุมโดยส่วนที่มาจากภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งอย่างหนาแน่น และมีโอกาสน้อยมากที่พรรคนั้นจะเปลี่ยนแปลงในการเลือกตั้งครั้งหน้าหรือครั้งต่อไป-บรรณาธิการ)

ปัญหาประการถัดมา คือ ระบบการเมืองแบบที่เป็นอยู่นี้ทำให้เกิดภูมิภาคนิยมทางการเมือง กล่าวคือ แม้จะเกิดการลดอำนาจจากส่วนกลางก็จริงอยู่ แต่ไม่ก่อให้เกิดท้องถิ่นนิยมหรือภูมิภาคนิยมแบบที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มหรือจะสร้างพลังแข็งแกร่ง ข้าราชการจะก่อให้เกิดความคับแค้นมากขึ้นในแง่ของงบประมาณกล่าวคือ จะมีการใช้งบประมาณโดยไม่มีประสิทธิภาพมากเท่าไร เนื่องจากว่ามันจะถูกกดดันไปให้เงินที่จะไปช่วยเหลือท้องถิ่น และมีการ mobilize หรือระดมคนโดยความผูกพันต่อท้องถิ่น อันเนื่องมาจากคุณค่าในเรื่องประชาธิปไตยในเมืองไทยยังอ่อนอยู่จึงเป็นปัญหาก่อให้เกิดความแตกแยกทางการเมืองและสังคมมากกว่า

เมื่อพิจารณาถึงมิติทางด้านวัฒนธรรมของไทยคู่ขนานไปกับมิติทางการเมือง ศาสตราจารย์ชยอนันต์ กล่าวว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดมานานแล้ว วัฒนธรรมของเราเปิด แต่ระบบการเมืองเราปิด เพราะฉะนั้นระบบประชาธิปไตยจึงไม่สามารถสร้างคุณค่าที่เหนือภูมิภาคหรือเหนือท้องถิ่นได้ เมื่อเกิดระบบการเลือกตั้งแบบนี้เข้ามา ในขณะที่อุดมการณ์ประชาธิปไตยยังหยิ่งรักไม่เลิก พรรคการเมืองก็ต้องอาศัยความผูกพัน (belonging) ในแง่ของท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยม และแนวโน้มนี้มีสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ จะเห็นได้ว่าเมื่อไม่นานมานี้ถ้าพระยันตรจะถูกจับแล้ว ส.ส.อีสานออกมา comment ส.ส. ภาคใต้ก็ตำหนิหลวงพ่อกุณเฑาะว์ นี่หมายความว่า เรื่องการเมืองเป็นเรื่องกระฉอก มันเริ่มหกไปสู่มิติทางวัฒนธรรมแล้ว เพราะเมืองไทยเรายังขาดกระบวนการผนึกกำลังกันในเรื่องประชาธิปไตยเช่นในสังคมอื่น ยกตัวอย่างเช่นอังกฤษ ตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 เป็น Great Britain มีชาว Irish, Scott, Welsh, Englishmen รวมกันหมด หรือสาธารณรัฐฝรั่งเศสตั้งแต่ปีค.ศ. 1789 เป็น republic เขาก็มีคุณค่าประชาธิปไตย อเมริกาก็เหมือนกันที่บอกว่าเป็นเป้าหมายอะไรที่มันหลอมสังคมเหล่านี้อยู่ ก็คือระบอบการเมืองนั่นเอง ศาสตราจารย์ชยอนันต์ จึงเสนอว่าต้องมีการแก้ไขระบบการเลือกตั้งแบบที่เป็นอยู่ โดยเสนอการแยกอำนาจนิติบัญญัติ และยึดโยงคณะผู้บริหาร 20 คนไว้กับความชอบธรรมของประชาชน เพราะเกรงว่าพัฒนาการของการเมืองไทยจะมีเวลาไม่มากพอที่ประชาธิปไตยของชนรุ่น 14 ตุลา กับชนรุ่นพฤษภา 35 จะสร้างความแข็งแกร่งให้กับ

ประชาธิปไตยของการเมืองไทยได้ (สำหรับชนรุ่น 14 ตุลานั้น ส่วนที่ตื่นตัวที่สุด ส่วนหนึ่งไปกับอุดมการณ์สังคมนิยมและอยู่ในขั้นตอนการปรับตัวที่จะยอมรับแนวทางปฏิบัติมากกว่าแนวทางปฏิวัติที่รุนแรง)

อย่างไรก็ตาม ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ มีความเห็นว่าการเมืองไทยยังมีอนาคตอยู่ แต่เราต้องทำอนาคตของเราเองต้องรู้จัก *design* ระบบการเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมืองให้ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมเป็นความผูกพันที่สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างความแข็งแกร่งเพิ่มให้ เป็นสิ่งที่เรียกว่า *positive sum game* คือทุกส่วนได้หมด และก่อให้เกิดพันธมิตรทางการเมืองอย่างกว้างขวางมากกว่าที่จะเป็นในรูปของใคร ได้หมด-เสียหายหมดอย่างที่เป็นอยู่ซึ่งในบางครั้งถ้าฝ่ายหนึ่งขึ้นมาก็ดึงเอางบประมาณไป เพราะระบบงบประมาณของเรานั้น เป็นระบบ “ตัด-ปะ” กล่าวคือ ถ้าตั้งงบประมาณมา 10,000 ล้านบาท แล้วถูกตัดไป 1,000 ล้านบาท แทนที่ขฯ จะเหลือเพียง 9,000 ล้านบาท ส.ส.จะเข้าไปเป็นกรรมการวิสามัญ เพื่อดึงเอางบประมาณที่เขาตัดไป แล้วนี้ไปเสริมในโครงการที่ลงในจังหวัดของตนหรือที่ตนสนับสนุนตามโครงการของกรมต่าง ๆ วิธีการนี้ ก่อให้เกิดการไร้ประสิทธิภาพในการจัดสรรเงิน จังหวัดที่จนอยู่แล้ว ก็ยังจนอยู่ต่อไป ทำให้เกิดปัญหาความยากจนในสังคมไทย และปัญหานี้ไม่สามารถแก้ไขได้ตราบดีที่เรายังไม่แก้ปัญหาระบบการเลือกตั้ง

ศาสตราจารย์ชัยอนันต์ ยังได้กล่าวถึงปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก เมื่อพูดถึงภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยม นั่นคือ การจัดระบบการเมืองกับการกระจายอำนาจในเรื่องเม็ดเงินงบประมาณ ในประเทศอื่นที่ภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมเป็นพลังเสริม จะพบว่าท้องถิ่นมีการปกครองตนเองที่เรียกว่า *local self-government* ไม่ใช่ *local government* หรือการปกครองท้องถิ่นแบบไทยที่ภาครัฐเข้าไปจัดการ ซึ่งทำให้เกิดผลในด้านลบเช่นที่ผ่านมามีงบประมาณตำบลไปอยู่กับกรมการปกครองแทนที่จะกระจายไปโดยตรงที่ อบต. หรือให้องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) เข้าไปมีส่วนร่วม

ต่อคำถามจากผู้เข้าร่วมการสัมมนาที่ว่า ภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยมมีส่วนหรือเป็นปัจจัยให้เกิดการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นเร็วขึ้นหรือไม่อย่างไร และผลต่อการสร้าง “ประชาสังคมท้องถิ่น” (*local civil society*) มากน้อยแค่ไหน

เพียงไร ในเรื่องนี้ ศาสตราจารย์ชยันต์ได้อธิบายว่าระบบการปกครองตนเองของเรายังอ่อน ในแง่ของเม็ดเงินงบประมาณ ถ้าเราสามารถเปลี่ยน พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปี 2502 ให้มีคำว่าจังหวัดเป็นส่วนราชการเท่านั้น ก็จะแก้ปัญหาได้เพราะเวลานี้จังหวัดไม่ได้เป็นส่วนราชการ ในปัจจุบันงบประมาณรายจ่ายตั้งไว้ที่กรมต่าง ๆ คุมนบรรหารได้รับการยกย่องว่าเก่งที่สามารถพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรีได้ล้ำหน้ากว่าจังหวัดอื่นนั้นก็เพราะจะไปผลักดันให้กรมจัดโครงการต่าง ๆ ลงพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๆ ที่จังหวัดสุพรรณบุรีมีความเป็นชนบทน้อยกว่าจังหวัดต่าง ๆ 14-16 จังหวัดในภาคอีสาน แต่ก็ได้รับงบประมาณก่อสร้างทางในชนบทมากกว่าชนบทในอีสานเสียอีก จนถึงขณะนี้ยังไม่มีใครมีตัวเลขว่ารายจ่ายของรัฐต่อหัวของประชากรที่แต่ละจังหวัดได้รับในแง่สาธารณสุข/การศึกษา และอื่น ๆ เป็นเท่าไร แม้แต่สำนักงบประมาณเองก็ไม่มีตัวเลขนี้ ทั้งนี้เพราะไม่สามารถรวบรวมได้ เนื่องจากมันแตกกระจายไปอยู่ใน 159 กรม

ปัจจัยด้านการกระจายอำนาจในเรื่องเม็ดเงินงบประมาณนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ ส.ส. ไม่สามารถทำหน้าที่ระดับชาติหรือหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติได้เต็มที่เพราะต้องไปทำหน้าที่พัฒนาระดับจังหวัดด้วย แทนที่จะให้ท้องถิ่นได้จัดการกันเองตามความต้องการของแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกัน

ในทัศนะของศาสตราจารย์ชยันต์นั้น ท้องถิ่นคือหน่วยย่อยที่สุดในประชาคมที่เรียกว่าชุมชนจังหวัดตามลักษณะพื้นที่การปกครอง ทั้ง ๆ ที่การนับเอาจังหวัดเป็นพื้นที่การปกครองเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะมีหลายอำเภอซึ่งอยู่ต่างจังหวัดกันออกไป แต่มีความเกี่ยวพันกันในกลุ่มน้ำ โชนทางเศรษฐกิจ การเพาะปลูก ลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น เทือกเขา ทะเล ฯลฯ ดังนั้นเราควรใช้ชุมชนอำเภอที่ติดต่อกัน เพื่อจะดูว่าชุมชนและความเป็นท้องถิ่นนั้นมันเป็นอย่างไร เช่นในศรีสะเกษ สุรินทร์ เรารู้ว่าพวกกูย ล่วยอยู่ที่ไหน อันนี้เป็นชุมชนที่เรียกว่า localism ชั่นย่อยสุด แต่ประชาคมที่เรียกในระบบการแปลงแผน 8 นั้น คือเราทำประชาคมในระดับจังหวัดเป็นประชาคมในท้องถิ่นนั้น ซึ่งจริง ๆ แล้วจังหวัดไม่มีลักษณะเป็นประชาคม แต่มีลักษณะเป็นรัฐ แล้วมีภาคเอกชนคือ กรอ. เข้าไป แต่ไม่

มีภาคประชาชนเข้าไป ศ.ดร.ชัยอนันต์จึงเสนอให้มีสมัชชาจังหวัด ที่ครึ่งหนึ่งมาจากองค์กรประชาชนหรือ NGOs อีก 2/3 ของครึ่งหลังมาจากองค์กรท้องถิ่น คือ เทศบาล สภาจังหวัด อบต. และอีก 1/3 ของครึ่งหลังมาจากตัวแทนของรัฐบาลในภูมิภาค และให้มีงบประมาณตรงไปที่จังหวัดได้เป็นงบประมาณ 2 ส่วน คืองบประมาณส่วนกลาง และงบประมาณส่วนจังหวัด สมัชชาจังหวัดจะทำหน้าที่พิจารณางบประมาณ โดยส่วนที่เป็นเมื่อนั้น สภาจังหวัด เทศบาลก็จะเข้ามาพิจารณา ส่วนที่เป็นชนบท ก็ให้เกษตรกรรายย่อยเข้ามาพิจารณา ซึ่งเรียกว่าระบบการแปลงแผน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเช่นที่กล่าวนี้เป็นการสร้างพลังให้ประชาชน ที่เรียกว่า empowerment และนี่คือหัวใจของการปฏิรูปอย่างแท้จริง

สรุป

เป็นธรรมดาและเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะมีความผูกพันกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ตนคุ้นเคย แต่ความรู้สึก “ท้องถิ่นนิยม” และ “ภูมิภาคนิยม” ยังเกิดขึ้นโดยสังคมหรือรัฐเป็นผู้กำหนดด้วย โดยเฉพาะในสังคมไทยซึ่งมีลักษณะโครงสร้างทางอำนาจแบบรวมศูนย์มาแต่โบราณ เช่น การที่รัฐกำหนดหน่วยท้องถิ่นที่เรียกว่าเมืองเพื่อประโยชน์ทางการปกครอง ในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา ปัญญาชนในท้องถิ่นได้ทำให้ท้องถิ่นนิยมมีเนื้อหาสาระมากขึ้น โดยการศึกษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น แล้วใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นเหล่านั้นต่อสู้การครอบงำวัฒนธรรมจากส่วนกลาง ผลที่เกิดขึ้นคือ การนำไปสู่ความต้องการกระจายอำนาจ ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านได้ขยาย “ท้องถิ่นนิยม” ไปสู่สิ่งที่มีหน้าที่ (functional) ในชีวิตมากขึ้นแทนที่จะเป็นแค่เขตจังหวัด แต่เป็นเครือข่ายท้องถิ่นแบบใหม่ของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในลุ่มน้ำเดียวกัน หรือป่าเดียวกัน ทำให้เกิดหน่วยท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของประชาชนมากขึ้น ท้องถิ่นนิยมในความใหม่นี้จะทวีความสำคัญในสังคมไทยมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะปัญหาในเรื่องการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ แต่นักการเมืองและพรรคการเมืองไทยไม่เคยเข้าใจและสนใจท้องถิ่นในรูปแบบใหม่นี้เลย กลับยังปลุกเร้าท้องถิ่นนิยมแบบเก่าเพื่อผลประโยชน์ทางการเมืองของตน โดยการดึงเอาทรัพยากรกลาง(งบประมาณ)ไปลงในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะทำให้หนักการเมืองนั้นได้ประโยชน์โดยตรงหรืออ้อม เพราะนักการเมืองเหล่านี้คือนายทุนท้องถิ่น หรือนักเลงในท้องถิ่นนั้นๆ นั่นเอง หรือเข้าไปกำหนดนโยบายของราชการที่เอื้อต่อธุรกิจของตน เช่นทำอย่างไรจะให้ BOI ยกเว้นภาษีแก่โรงแรมของตน ทำอย่างไรจึงจะทำให้ท้องถิ่นของตนได้รับการประกาศเป็นเขต 3 ในการลงทุนทำอย่างไรจึงจะเข้าไปเช่าป่าสงวนได้ ฯลฯ ปัญหาที่เป็นที่วิตกกังวลคือนักการเมืองจะปลุกเร้าความรู้สึกท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมให้กลายเป็นความแตกร้างของคนในชาติมากขึ้นอย่างไรเหตุผล เพียงเพื่อเอาท้องถิ่นหรือภูมิภาคเป็นฐานคะแนนเสียงให้ตัวเอง

เพื่อผลประโยชน์ของตนและกลุ่มดังที่กล่าวแล้วข้างต้น รวมทั้งยังนำมาต่อรอง
 โควตารัฐมนตรีในพรรคอีกด้วย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กระบวนการทางการเมือง
 เมืองจะต้องรวมถึงท้องถิ่นนิยมแบบใหม่ตามนิยามของชาวบ้าน และให้ประชาชนมี
 ส่วนร่วมมากขึ้นในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นร่วมกัน ไม่ใช่เป็นอำนาจของจังหวัด
 หรือส่วนกลางแต่ฝ่ายเดียวเช่นที่ผ่านมา ทั้งนี้เพื่อป้องกันความรุนแรงในรูปต่าง ๆ
 อันอาจเกิดขึ้นได้จากปัญหาความขัดแย้งในการจัดการทรัพยากร ทั้งความขัดแย้ง
 ระหว่างชาวบ้านกับนักการเมือง ชาวบ้านกับส่วนราชการ และความขัดแย้งระหว่าง
 คนรวยกับคนจน ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้น

ในการวิเคราะห์ท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมกับผลกระทบทางการเมือง
 นั้นมีกรอบในการวิเคราะห์ที่สำคัญ 2 กรอบคือ กรอบในเรื่องชาตินิยมและกรอบใน
 ด้านมายาคติ (myth) ที่ถูกสร้างไว้ขั้นตอนของประวัติศาสตร์โดยคนสองรุ่น คือ
 มายาคติของคนรุ่นเก่ากับมายาคติของคนรุ่นใหม่หลัง 14 ตุลาคม 2516 เราจะพบ
 ว่าชนชั้นปกครองรุ่นเก่ามีมายาคติความเชื่อสมัยหลวงวิจิตรฯ ที่ว่าการถ้ามีการ
 ศึกษาเรื่องท้องถิ่นแล้วจะก่อให้เกิดความแตกแยก และถือว่าความแตกแยกและ
 ความแตกต่างเป็นสาเหตุแห่งความอ่อนแอ ผลคือเราเน้นในเรื่อง ethnic nationalism
 มากกว่าจะเชิดชู civic nationalism ที่เป็นการสร้างคุณค่าหรืออุดมการณ์ทางการเมือง
 ร่วมกัน ซึ่งรัฐส่วนใหญ่มีความผูกพันกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ให้ความ
 เป็นพลเมืองโดยไม่จำกัดเชื้อชาติหรือภาษา ในขณะที่คนรุ่นหลัง 14 ตุลา เชื่อว่า
 ความแตกต่างหลากหลายก่อให้เกิดความแข็งแกร่งต่อชาติทั้งหมด และไม่เชื่อว่า
 ความแตกต่างหลากหลายก่อให้เกิดความแตกสลาย แต่กลับก่อให้เกิดการสร้างมูล
 ค่าเพิ่มและเกิด synergy แม้เมื่อมีการเคลื่อนไหวตามกระแสอุดมการณ์สังคมนิยมเมื่อ
 30 ปีที่ผ่านมา ก็ไม่ใช่การเคลื่อนไหวที่ต้องอาศัยภูมิภาคนิยมและท้องถิ่นนิยม แต่
 กลับมุ่งที่จะยกระดับคุณค่าทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ให้เหนือเชื้อชาติภาษา ใน
 การต่อสู้กับอุดมการณ์สังคมนิยมที่กล่าวมานี้ รัฐก็ไม่ได้ใช้อุดมการณ์อะไรที่เจาะจง
 ลงไปเฉพาะท้องถิ่น ภูมิภาค เชื้อชาติ หรือภาษา แต่ใช้อุดมการณ์ที่ครอบคลุมไป
 ทั้งหมด จึงนับเป็นโชคดีของไทยที่แม้จะยังไม่ได้เป็นประชาธิปไตยที่มีคุณค่าเต็มรูป

แบบ (civic nationalism) แต่ก็ไม่ได้มี ethnic nationalism เต็มรูปดังที่เป็นที่นิยมในรัฐเผด็จการส่วนใหญ่

ในทุกวันนี้เมื่อเรายังไม่สามารถอ้างอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่มีคุณค่าเต็มรูปแบบ (โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข) ได้ เราจึงมีแนวโน้มที่จะไประดมเสียงโดยอาศัยความผูกพันขั้นพื้นฐานที่สุด คือความเป็นพวกเดียวกัน ภาคเดียวกัน ท้องถิ่นเดียวกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเราอาศัยท้องถิ่นเป็นฐานคะแนนเสียง ไม่ได้ใช้พรรคเป็นฐานคะแนนเสียง กล่าวคือการสังกัดพรรคไหนไม่สำคัญเท่ากับว่าผู้สมัครเป็นใคร ในขณะที่การเมืองในประเทศอื่น เช่น สหรัฐอเมริกาหรือเยอรมันนี่ เขามีความเป็นท้องถิ่นได้เช่นกัน ดังคำกล่าวที่ว่า all politics is local แต่นั่นก็โดยที่เขามีอุดมการณ์ประชาธิปไตยหรือคุณค่าประชาธิปไตยที่เหนือกว่าหรือแกร่งกว่า ส่วนระบอบประชาธิปไตยของเรานั้นอ่อนแอ จึงนำไปสู่พรรคภูมิภาคเพราะเรายังไม่มีอะไรที่จะอ้างในการระดมเสียงได้ดีเท่ากับ ความผูกพันในเรื่องภูมิภาคหรือท้องถิ่นนิยม กระบวนการทางการเมืองที่มีการเลือกตั้งแบบนี้จึงนำไปสู่การเกิดท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมทางการเมืองอย่างคับแคบมากกว่าการผนีกกำลังของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาความแตกแยกทางการเมืองและสังคมได้

ทางออกสำหรับปัญหาที่กล่าวมานี้ ก็คือการแก้ไขระบบการเลือกตั้งและระบบพรรคการเมืองที่เป็นอยู่ โดยการแยกอำนาจนิติบัญญัติออกจากอำนาจบริหาร เช่น ใช้ระบบเลือกคณะผู้บริหารประเทศเป็นทีม อาจจะมีทีมละ 20 คนแล้วหลังจากนั้นแต่งตั้งเพิ่มได้อีก 30 คน โดยสะท้อนจากคะแนนเสียงของพรรคที่มีการเลือกตั้งแบบเขตเดียว คนเดียว นอกจากนี้ยังต้องจัดการการกระจายอำนาจในเรื่องเม็ดเงินงบประมาณให้เหมาะสม โดยให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้นโดยอาศัยเม็ดเงินงบประมาณ เช่น ในรูปของสมัชชาจังหวัด ที่ครึ่งหนึ่งมาจากองค์กรประชาชนหรือ NGOs อีกประมาณ 2/3 ของครึ่งหลังจากองค์กรท้องถิ่น อาทิ เทศบาล สภาจังหวัด อบต. และอีก 1/3 ของครึ่งหลังจากตัวแทนของรัฐบาลในภูมิภาค แล้วให้เม็ดเงินงบประมาณตรงไปจังหวัดเป็น 2 ส่วนคือ งบประมาณส่วนกลางกับงบประมาณส่วนจังหวัด สมัชชาจังหวัดจะทำหน้าที่พิจารณา

งบประมาณโดยส่วนที่เป็นเมืองนั้นสภาจังหวัด และเทศบาลจะเข้ามาพิจารณา ส่วนที่เป็นชนบทก็ให้เกษตรกรรายย่อยเข้ามาพิจารณา ซึ่งเรียกว่า ระบบการแปลงแผนทางออกของปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะทำให้ ส.ส. สามารถทำหน้าที่ระดับชาติหรือหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติได้เต็มที่ ในขณะที่การจัดสรรเงินงบประมาณก็เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้เงินตามความต้องการของแต่ละท้องถิ่นเอง จึงเป็นการสร้างพลังให้ประชาชน (empowerment) และทำให้มีท้องถิ่นนิยมและภูมิภาคนิยมแบบที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มหรือสร้างพลังแข็งแกร่งให้กับอุดมการณ์ประชาธิปไตย ที่จะให้ผลออกมาในรูปของ positive sum game คือทุกส่วนได้หมด ซึ่งจัดเป็นหัวใจของการปฏิรูปที่แท้จริง เพราะลงลึกไปถึงกระบวนการ และเม็ดเงินงบประมาณไม่ใช่แค่การแก้รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญตามแนวทางปฏิรูปการเมืองแบบรัฐธรรมนูญนิยมเท่านั้น